Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1,30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXIV. Celovec, petek, 5. september 1969 Štev. 35 (1419)

Ne pozabimo
v začetku šolskega leta

Že v zadnjih številkah našega lista smo opozorili starše na možnost in dolžnost, ki jo imajo v začetku novega šol. leta, ko je treba otroke prijaviti k dvojezičnemu pouku.

● Prijava k dvojezičnemu pouku bo vsem otrokom zagotovila vzgojo v materinem jeziku, ki je najdragocenejši zaklad vsakega človeka!

● Prijava k dvojezičnemu pouku utira pot do znanja obeh deželnih jezikov, kar je na ozemlju, kjer živita drug poleg drugega dva naroda, vsakdanja življenjska potreba!

● Prijava k dvojezičnemu pouku omogoča skupno vzgojo otrok obeh narodnosti in tako polaga temelje za boljše medsebojno spoznavanje, razumevanje in enakopravno sožitje!

● Prijava k dvojezičnemu pouku odpira otrokom boljše izglede tudi za njihovo poznejše poklicno življenje, saj je znanje jezikov čedalje več vredno in potrebno!

● Prijava k dvojezičnemu pouku je zapoved današnjega časa, ki v malem in v velikem stremi za sporazumevanjem in vsestranskim sodelovanjem!

Lahko bi navajali še razne druge vidike in vzroke, ki zgovorno kažejo, kako je v naših razmerah važno in potrebno, da otroke prijavimo k dvojezičnemu pouku. Izkoristimo torej prihodnje dneve, ko se bo začelo spet novo šolsko leto. Prijaviti je treba predvsem tiste otroke, ki bodo letos vstopili v prvi razred ljudske ali glavne šole; prav tako pa je seveda možno prijaviti tudi tiste otroke, ki bodo letos obiskovali že višje razrede omenjenih šol, vendar doslej še niso bili prijavljeni k dvojezičnemu pouku.

Gromiko v Jugoslaviji

Kot gost državnega sekretarja za zunanje zadeve Mirka Tepavca biva te dni na uradnem obisku v Jugoslaviji sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko. Tako v tisku obeh držav kakor tudi v mednarodni politični javnosti pripisujejo temu obisku velik pomen, komentatorji pa v svetovnem tisku objavljajo najrazličnejše prognoze in predvsem ugibanja o rezultatih sedanjih jugoslovansko-sovjetskih razgovorov v Beogradu.

Pri teh razgovorih, ki so se začeli že kar prvega dne obiska, so na dnevnem redu problemi razvoja odnosov med obema državama ter izmenjava mnenj o raznih aktualnih mednarodnih vprašanjih. V tej obliki se dnevni red razgovorov zdi preprost in splošen, veljaven za vse take primere; toda v konkretnem primeru skriva v sebi dovolj delikatnosti, kajti v bistvu gre za odnose, ki so v preteklosti doživeli že marsikateri pretresljaj, in za načela, o katerih imata obe strani precej različna mnenja.

Ni treba obujati spomine na neslavno dobo kominformovskih zapletljajev; sledila jim je doba, ki je privedla vsaj do delnega izboljšanja odnosov. Toda te odnose je znova močno poslabšala lanska intervencija Sovjetske zveze in drugih članic varšavskega pakta na Češkoslovaškem, tako da pomeni sedanji obisk sovjetskega zunanjega ministra v Jugoslaviji pravzaprav spet šele začetek novega obdobja dobrih odnosov med obema državama.

Na izboljšanju teh odnosov so zainteresirani na obeh straneh. O tem ne more biti nobenega dvoma, vprašanje je samo, kako si eni in drugi predstavljajo tako izboljšanje. V Beogradu vsekakor dovolj jasno poudarjajo, da je mogoče ustvariti boljše medsebojne odnose s Sovjetsko zvezo samo ob strogem obojestranskem spoštovanju tolikokrat poudarjenih načel suverenosti in neodvisnosti, nevmešavanja v notranje zadeve, priznanja pravice vsakemu narodu, da sam odloča o svoji usodi.

Splošno prevladuje mnenje, da vseh obstoječih težav in različnih pogledov tudi ta obisk ne bo odstranil. Vendar pa pričakujejo, da bodo razgovori pripomogli k ustvarjanju takega ozračja, v katerem tudi obstoj razlik v stališčih ne bo preprečeval koristnega razvoja medsebojnih odnosov.

Zgovoren obračun
obletnice zasedbe Češkoslovaške

Ob nedavni obletnici vojaške intervencije držav varšavskega pakta na Češkoslovaškem je prišlo v Pragi in nekaterih drugih mestih do demonstracij, o katerih zatrjujejo, da so bile protirevolucionarni poskus upora.

Po podatkih, ki jih je pred skupščinskim odborom za obrambo in varnost navedel namestnik notranjega ministra Vašek, so varnostni organi med demonstracijami zaprli 2314 ljudi. Pri zatiranju demonstracij je bilo ranjenih 318 pripadnikov varnostne službe, 68 policistov, 27 vojakov in 11 gasilcev, med demonstranti pa je bilo 5 mrtvih in 32 ranjenih. Materialna škoda znaša 4,8 milijona kron; med drugim je bilo poškodovanih 9 vojaških vozil, 2 vojaška transporterja in 34 vozil varnostne službe.

Na Koroškem nič novega...

Kdor je prejšnji teden bral dnevnik „Kleine Zeitung", je moral dobiti vtis, da se je Koroška znašla v veliki nevarnosti in da bo treba spet združiti sile v obrambo domovine. Toda kaj se je v resnici zgodilo?

Celovško sodišče je za 3. september razpisalo dražbo, na kateri bi morali prodati poslopja in zemljišča vetrinjske graščine. Da bo do tega prišlo, je bilo znano že prej, vendar se v Vetrinju očitno nihče ni resno bavil s problemom. Preplah je šele nastal, ko se je kot resen interesent za nakup baje pojavila celovška Mohorjeva družba, torej ustanova, ki ima poleg drugih svojih lastnosti na sebi tudi še „greh", da je slovenska. In to je bilo dovolj. Na pobudo FPÖ-jevskega odbornika je bila tekom ur nujno sklicana izredna seja občinskega sveta v Vetrinju, kjer so razpravljali o možnostih, da bi vetrinjsko graščino ohranili Vetrinju in Koroški, kajti — kakor je po pisanju omenjenega lista zaskrbljeno ugotovil ÖVP-jevski podžupan — vprašati se je treba, „ali ni kakor pri vojvodskem prestolu nevarnost, da se tudi vetrinjski grad spremeni v kraj slovanskega češčenja".

Vetrinjski občinski očetje so se odpravili v Celovec. Zglasili so se pri raznih instancah, predvsem pa so imeli „zelo plodovit" razgovor s predsednikom deželnega sodišča dr. Wiesnerjem. Njihove intervencije niso ostale brez uspeha, kajti v začetku tega tedna je bila za 3. september razpisana dražba preložena na 29. oktober. Utemeljitev baje se je v zadnjih dneh javilo več resnih interesentov, ki se pa iz različnih vzrokov, predvsem zaradi dopustov, prvotno določenega dne ne morejo udeležiti dražbe. —

In na Koroškem je spet vse v redu. Na Koroškem vlada pravni red in neodvisnost sodišč. Zato ne more biti niti najmanjšega suma o političnih spletkah, predvsem pa ne more biti govora o očitni ali skriti diskriminaciji tukaj živečih avstrijskih državljanov slovenske narodnosti. Torej tudi v tem primeru lahko mirne vesti ugotovimo: Na Koroškem nič novega . . .

»Ostanimo zvesti narodnemu izročilu«

Na Kontovelu blizu Trsta so zadnjo nedeljo slavili 80-letnico ustanovitve pevskega zbora društva „Danica". Ustanovitelju in dolgoletnemu voditelju zbora Jaki Štoki so ob tej priložnosti odkrili spominsko ploščo.

Prireditve se je udeležilo lepo število ljubiteljev slovenske prosvete, med njimi tudi mnogo starejših ljudi, ki so v mladih letih aktivno sodelovali v pevskem društvu „Danica" in pri domačem ljudskem odru. Častno zastopana pa je bila seveda tudi mladina, ki je vestno sodelovala pri pripravah in sporedu prireditve. Med sodelujočimi so bili pevski zbor „Vasilij Mirk" pod vodstvom pevovodje Ignacija Ote, godba na pihala s Proseka pod vodstvom dirigenta Andreja Daneva in kot gost pevski zbor iz Brežic, ki ga je vodil Franc Baškovič.

Slavnostni govor je imel kontoveljski rojak Bogomil Gerlanc, ki je spomnil na težke čase, ki jih je moralo preživeti tudi društvo „Danica". Naglasil je, da se moramo vedno in povsod zavedati, da smo eno, da nas vežejo v eno beseda, preteklost, sedanjost in tudi bodočnost, ki bo naša in nam zvesta, kakor bomo mi sami zvesti preteklosti. **„Ostati moramo zvesti narodnemu izročilu in gojiti v naši šoli, v naših društvih, v naših knjižnicah, povsod, naš duh, našo misel, naš ponos, saj le tako bomo v očeh nas samih in v očeh tujih narodov veljali to, kar velja danes v svetu človek velikega naroda."**

Udeležencem proslave je spregovoril tudi predsednik PD Brežice Ludvik Meteljko, ki je dejal, da **smo vsi Slovenci bratje in sestre, ne glede na to, kje živimo, kajti slovenska govorica nas povezuje in nam daje moč medsebojnega sodelovanja, ki ne pozna državnih meja in ne oddaljenosti.** Čeprav živijo prebivalci Kontovela in Brežic vsak v svojem okolju in govorijo vsak svoje narečje, jih veže slovenska pesem. „Medsebojno delovanje in obiski pa še bolj utrjujejo bratske vezi in hranijo ljubezen do skupne slovenske domovine."

Zahodna Nemčija pred volitvami

V Zahodni Nemčiji bodo — kakor smo kratko že poročali — 28. septembra volili nov parlament. Volilni boj postaja že zelo razgiban in včasih tudi že kar precej vroč; vrstijo se medsebojni napadi med vodilnimi predstavniki posameznih strank, včasih pa pride tudi do resnejših spopadov, posebno takrat, kadar v eni ali drugi obliki gre za tako imenovano premagovanje preteklosti.

Sploh zavzema nepremagana preteklost še zelo važno mesto v nemški politiki. In to prihaja do izraza tudi v predvolilnem boju. Ne samo v parolah neonacistične NPD ter nastopih njenih bojevitih redarjev, ki zelo močno spominjajo na prosule izgrede nacistične SA in SS. Tudi razgaljanje nacistične preteklosti današnjih vodilnih politikov (n. pr. sedanjega kanclerja Kiesingerja) sodi prav tako v ta okvir kot po drugi strani neodgovorni poskusi omalovaževanja nove nevarnosti desničarskega ekstremizma.

Torej ni čudno, da se predvolilni boj — kakor sploh vsa povojna nemška politika — v veliki meri izživlja v vprašanju, ki je s preteklostjo najtesneje povezano oziroma ki v bistvu predstavlja sadove te preteklosti. To je vprašanje današnje stvarnosti, vprašanje razkosanosti Nemčije in vprašanje iskanja poti in možnosti za ureditev odnosov z včerajšnjimi nasprotniki. Tej problematiki posvečajo stranke v svojih volilnih programih največ pozornosti in ravno v odnosu do te problematike se morda bolj kot v vsakem drugem vprašanju zrcalijo razlike v političnih konceptih posameznih strank.

Socialni demokrati se hočejo tudi v bodoče zastaviti za izboljšanje političnih in gospodarskih odnosov z deželami vzhodne in jugovzhodne Evrope. „Naši nacionalni odnosi — je rečeno v njihovem programu — nam ne dovoljujejo, da se zabarikadiramo med Zahodom in Vzhodom. Za našo deželo sta neobhodni sodelovanje in sporazumevanje z Zahodom kot tudi stiki z Vzhodom." Trajnejša in dolgoročna evropska politika ohranitve miru ter interesi državljanov obeh delov Nemčije po njihovem mnenju zahtevajo, da se odnosi med Zvezno republiko Nemčijo in Demokratično republiko Nemčijo izboljšajo. Tudi v bodoče se bodo trudili, da hladne odnose med obema deloma Nemčije „odtalijo" in zmanjšajo obstoječo napetost. Trudili se bodo izvesti pogoje, ki so potrebni za sporazumevanje na široki fronti, ki bo zagotovilo normalno sožitje med obema deloma Nemčije, ki v resnici ne predstavljata dva naroda.

Tudi krščanski demokrati želijo — kakor poudarjajo pred volitvami — „premostiti razdelitev Nemčije in Evrope". Zahtevajo, da se nemškemu narodu prizna pravica do samoodločbe, da bi vsi Nemci mogli ponovno živeti skupaj svobodni v eni in edini državi. Želijo zmanjšati obstoječo napetost med obema deloma Nemčije, vendar odklanjajo uradno priznanje Demokratične republike Nemčije, češ tako priznanje bi nasprotovalo volji nemškega naroda in bi zapečatilo razcepitev Nemčije. Prav tako pa krščanski demokrati zagotavljajo, da bodo tudi vnaprej brezkompromisno zastopali pravice izgnanih Nemcev iz njihove domovine ter pravice političnih beguncev.

Liberalna FDP sicer odklanja politični sistem v Demokratični republiki Nemčiji, vendar se ne glede na to dejstvo zavzema za to, da naj bodo odnosi med Zvezno republiko Nemčijo in Demokratično republiko Nemčijo sporazumno urejeni, da bi se na tak način izognili medsebojnim trenjem. Obe nemški državi naj bi po mnenju FDP sklenili sporazum, v katerem bi se obvezali, da se v svojih medsebojnih odnosih ne bi smeli medsebojno smatrati kot tuji državi. Odpovedati bi se morali uporabi sile pri reševanju medsebojnih sporov, s čimer bi se uresničili osnovni pogoji za miroljubno sožitje.

Levičarske sile predstavlja tako imenovana akcija za demokratični napredek (ADF). Zavzema se za priznanje Demokratične republike Nemčije in obstoječih povojnih meja, za sporazumevanje s Sovjetsko zvezo in z ostalimi socialističnimi deželami, kajti „takšna politika miru je odločilni dejavnik našega obstoja; ta politika nudi narodom Evrope možnost, da sami odločajo o svojem družbenem razvoju".

Na nasprotnem koncu stoji NPD, ki splošno velja za neonacistično, čeprav se formalno otepa očitka, da bi bila naslednica nekdanje nacistične stranke. Pa o njenem bistvu dovolj zgovorno priča njen volilni program, ki je v vseh bistvenih vprašanjih močno podoben nekdanjim političnim parolam, s katerimi so si nemški desničarski ekstremisti že enkrat utrli pot v parlament.

Poleg omenjenih strank se bodo za glasove zahodnonemških volivcev potegovale že razne druge volilne skupine, ki pa nimajo nobenih izgledov, da bi si priborile kakšen vpliv pri bodočem oblikovanju politike v Zahodni Nemčiji.

Pri svoji odločitvi na volitvah bo prebivalstvo Zahodne Nemčije torej med drugim oblikovalo tudi temelje, na katerih bo slonela bodoča politična aktivnost države — tako v notranjem kakor tudi v zunanjepolitičnem pogledu. Zelo jasno in nedvoumno smernico za to važno odločitev pa je dal novi zahodnonemški državni predsednik Heinemann, ko se je ob tridesetletnici začetka druge svetovne vojne zavzel za „nov začetek z vzhodnimi sosedi" ter nemško ljudstvo pozval h „krepitvi tistih sil, ki težijo k prepričljivi politiki miru in zavrnitvi tistih, ki pod nacionalističnim plaščem znova pridigajo v duhu nepomirljivosti".

FAO pred novimi nalogami

Organizacija za kmetijstvo in prehrano Združenih narodov (FAO) se pripravlja na svoje jesensko zasedanje, kjer bodo razpravljali o novih nalogah te mednarodne ustanove, katere delo postaja čedalje pomembnejše zlasti glede zagotovitve potrebne prehrane za vedno večje število svetovnega prebivalstva.

Tako v svetovnem kakor tudi v regionalnem programu bo FAO posvetila posebno pažnjo uvajanju visokorodnih sort pšenice ter vrsti vprašanj za dvig živinoreje glede na strokovno, finančno in komercialno stran. V drugem desetletju razvoja naj se rešujejo problemi preskrbe s hrano in povišanja proteinske vsebine.

Da bi v bodoče lahko še bolj uspešno opravljala svoje odgovorno delo, bo FAO tudi v svojem ustroju izvedla vrsto sprememb. Tako bodo izvedli decentralizacijo FAO ter čim več pristojnosti in dejavnosti prenesli iz glavnega sedeža v Rimu na regionalne urade, zlasti v nerazvita področja. Regionalni uradi se bodo tesno povezali z ekonomskimi komisijami OZN, ki vodijo in izvajajo program razvoja iz sredstev posebnega sklada (UNDAP).

Ker se je program dela FAO doslej marsikje dupliral, posebno v drugih agencijah Združenih narodov, bodo delo v bodoče bolj uskladili. To velja zlasti za organizacijo OZN za industrijski razvoj (UNIDO), ki večkrat posega tudi na področje kmetijske industrije. Prav tako se mnogokrat isti ali podobni problemi ločeno obravnavajo v okviru kongresov, simpozijev ali zasedanj drugih svetovnih, mednarodnih, vladnih in strokovnih organizacij s področja kmetijstva in prehrane.

Prav tako gre za bolj ali manj uspešno delo tako imenovanega svetovnega indikativnega programa (WIP). Dosedanje študije kažejo določene slabosti zaradi mnogih političnih problemov v nerazvitih deželah; še vedno so nejasne stopnje rasti pridelovanja hrane, blagovne fluktuacije na svetovnem trgu, gibanje cen in drugo. Zato se bo treba bolj odločno postaviti za povečanje porabe gnojil, boljšega semena in učinkovitosti varstva rastlin, za povečanje melioracijskih del, posebno pa zagotoviti stalno vzgojo proizvajalcev in močnejšo zasedbo strokovnih služb.

Za opravljanje svojih nalog seveda tudi FAO potrebuje ustrezna sredstva, ki jih prispevajo včlanjene države. Za prihodnje leto se bo proračun povečal za 10 milijonov dolarjev na skupno 71,3 milijona dolarjev. Mimo tega pa skrbijo v okviru FAO tudi še za poseben svetovni program hrane (WFP), katerega sklad naj bi za obdobje 1971-72 obsegal 300 milijonov dolarjev.

Tudi letos uspešen razvoj

avstrijskega izvoza v Jugoslavijo

Po podatkih, ki so jih objavili za prvo polletje 1969, se blagovna menjava med Avstrijo in Jugoslavijo tudi letos uspešno razvija. Uspešno seveda zlasti za Avstrijo, ki je izvoz svojega blaga v Jugoslavijo znova povečala za 13 % na skupno vrednost 1165,7 milijona šilingov, medtem ko je uvoz jugoslovanskega blaga hkrati nazadoval prav tako za 13 % in je dosegel skupno vrednost 507,8 milijona šilingov.

Prvo mesto v avstrijskem izvozu v Jugoslavijo zavzema blagovna skupina stroji in vozila. Tozadevni izvoz je v prvem polletju dosegel 734 milijonov šilingov; povečal se je za 41,6 % ter je predstavljal 37 % celotne vrednosti avstrijskega izvoza v Jugoslavijo. Na drugem mestu je sledila blagovna skupina polizdelki in finalni izdelki, katere izvoz je dosegel vrednost 508 milijonov šilingov; porast v primerjavi z letom 1967 je znašal 15,6 %, delež na skupni vrednosti avstrijskega izvoza v Jugoslavijo pa 25,6 %. Kemijski izdelki so na tretjem mestu; predstavljajo 17 % celotnega izvoza, pač pa je izvoz tovrstnega blaga narasel za 49,6 %. Izvoz surovin obsega sicer le 8,5 % vrednosti celotnega izvoza, toda povečanje znaša 38 odstotkov, medtem ko je bil pri drugih finalnih izdelkih zabeležen porast celo za 60 odstotkov.

Na podlagi tega razvoja v prvem polletju je pričakovati, da bo Avstrija pri svojem izvozu v Jugoslavijo tudi letos dosegla ali pa še presegla lanskoletno rekordno vrednost dveh milijard šilingov. V gospodarskih krogih poudarjajo, da ima Avstrija v tem oziru dobre izglede tudi za bodoče, vendar bo morala — če si bo hotela ohraniti in morda še razširiti svoje izvozne možnosti — polagoma začeti nekoliko drugače obravnavati tudi uvoz jugoslovanskega blaga. V tem oziru zdaj že nekaj let vlada skoraj popolna stagnacija ter dosega avstrijski uvoz iz Jugoslavije komaj dobro polovico avstrijskega izvoza v Jugoslavijo.

PREKMURJE SE VKLJUČUJE V TURIZEM:

Na nekdanji vrtini nafte brizga na dan zdravilna voda

V Prekmurju se je razen lova in ribolova težko zamisliti donosno turistično dejavnost. Toda narava je pomagala na drug način, da se tudi ta predel Slovenije počasi vključuje v splošni tujskoprometni razvoj.

Pred leti so bili za Lendavo in okolico važna gospodarska postavka tamkajšnji vrelci nafte. Kljub temu pa v Lendavi niso preveč žalovali, ko so ti vrelci usahnili. Kajti na nekdanji vrtini nafte v Petišovcih je pričela brizgati na dan topla voda, o kateri so ugotovili, da gre za zdravilno vodo čisto posebne vrste. Strokovno analizo je napravil zavod za fizikalno medicino in rehabilitacijo medicinske fakultete zagrebške univerze in jo primerjal s številnimi drugimi domačimi in tujimi vodami, ki so postale slavne. Pri tem so ugotovili, da je petišovska voda edina naravno topla mineralna voda v Jugoslaviji, še več, da je prava evropska posebnost, saj podobna voda izvira le še pri Vichyu v Franciji, ki pa je mnogo manj bogata na mineralih kot voda iz Petišovcev.

Voda sodi v skupino natrijevih hidrokarbonatskih voda in je zelo primerna za zdravljenje raznih vnetij ter revmatičnih obolenj po termalni proceduri zdravljenja. Izvira iz globine 900 metrov in ima temperaturo 55 stopinj Celzija, tako da jo morajo za kopel šele hladiti do 25 oziroma 30 stopinj.

Za gospodarsko izkoriščanje tega vrelca mineralne vode so seveda potrebne mnoge investicije. Na pobudo občinske skupščine Lendava so najprej zgradili bazen, ki je dolg 15 in širok 8 metrov, nadalje kabine in bife, tako da je na mestu nekdanjega vrelca nafte nastalo današnje kopališče Terma, obrat lendavskega gostinskega podjetja Park. Kopališče je prav zaživelo lani. Kopalci so bili navdušeni in so zatrjevali, da so si v petišovski kopeli pozdravili že marsikatero bolezen, predvsem revmatizem. Ker je bilo gostov vedno več, so se odločili za gradnjo še enega, večjega bazena, dolgega 25 in širokega 10 metrov, opremljenega s šestimi plavalnimi progami. Zgradili so tudi sto kabin in jih nameravajo postaviti še več. Glavna investicija, predvidena za prihodnje leto, pa bo izgradnja restavracije z 200 sedeži, medtem ko nadaljnji načrti predvidevajo še gradnjo novega hotela.

Na kraju, kjer so nekdaj črpali nafto, je torej zraslo moderno termalno kopališče. Toda dosedanja ureditev je šele začetek, saj so v Petišovcih prepričani, da bo z ustrezno propagando uspelo pritegniti čedalje večje število turistov. Dosedanji obiskovalci so vsekakor zadovoljni — tako s kopališčem samim kakor tudi z lepo okolico; predvsem pa so navdušeni nad čudovitim mirom in vzorno čistočo kopališča. Kakor imajo svoj čar planine in morje, tako ga ima tudi panonska ravnina, ki prav tako nudi odlične možnosti za razvoj tujskega prometa.

Resnica o prenaseljenosti na Kitajskem

V zvezi z nedavnim obiskom ameriškega predsednika Nixona v Romuniji je bilo v raznih komentarjih med drugim rečeno, da je Moskva ta obisk, ta „afront" Bukarešte „pogoltnila" samo zato, ker ne mara še bolj zaostriti odnosov z Zahodom — ker ima za hrbtom, v Aziji dovolj težav. Pri tem je mišljena LR Kitajska, ki prav gotovo ni preveč prijateljsko razpoložena nasproti Sovjetski zvezi. In prav v istih krogih, ki vidijo v Kitajski sovražnika Sovjetske zveze, so našli tudi odgovor na vprašanje, zakaj je Peking tako „nerazpoložen" nasproti Moskvi. V teh krogih pravijo, da ima Kitajska s svojimi 700 in več milijoni prebivalcev nekakšno pravico do zasedbe „kakega kosa" Sovjetske zveze, seveda v Aziji, kjer je veliko področij sovjetske države malo obljudenih in še manj obdelanih.

Toda kako je s temi 700 milijoni prebivalcev Kitajske, ki naj bi imeli nekakšno „pravico" do sovjetskih področij, ker da so doma na tesnem, ker doma že nimajo več zemlje, ki bi jim mogla dati dovolj kruha?

Kako je z gostoto prebivalstva na Kitajskem, povedo naslednje številke: kar zadeva gostoto prebivalstva v odnosu na površino zemlje, je Kitajska na 42. mestu na svetu, kar pomeni, da je pred njo 41 držav, kjer je dežela bolj obljudena kot je Kitajska. Seveda bo kdo rekel, da so v teh deželah bolj bogati, ker da imajo boljšo zemljo in zlasti bolj razvito industrijo.

Kar zadeva poslednje, to se pravi razvitosti industrije, ni treba posebej govoriti, kajti vsaka dežela si mora industrijo razviti sama in nihče ji v tem ne bo pomagal. Kar pa se tiče boljših obdelovalnih površin, zadostuje navesti dejstvo, da je na Kitajskem obdelanih le 12 odstotkov površine, kar pomeni, da še daleč niso izkoriščene vse možnosti. Nasprotno. Po podatkih same pekinške vlade so pred desetimi leti registrirali okoli 100 milijonov hektarjev neobdelanih površin, in sicer površin, ki so jih nekoč baje že obdelovali in so jih nato opustili. In koliko je teh 100 milijonov hektarjev? Približno toliko, kolikor znaša vsa sedaj obdelana površina na Kitajskem — ali z drugimi besedami: obdelana je komaj polovica za to primerne zemlje.

Pa še nekaj, kar je v nasprotju s trditvami, da je Kitajska preveč nagosto naseljena in da so Kitajci, ker so tako na tesnem z zemljo, upravičeni do ekspanzije. Znano je, da je pridelek na Kitajskem zelo nizek, približno štirikrat nižji kot na Japonskem in trikrat nižji kot v Evropi. To pomeni, da zemlja ni dobro obdelana.

Sicer pa Kitajci sami pravijo, da niso lačni. Iz zgodovine polpretekle dobe je znano, da so na Kitajskem iz leta v leto ljudje umirali od lakote. Torej se da sklepati — in o tem nihče ne dvomi — da so se razmere izboljšale. Mogle pa bi se še veliko bolj popraviti, če bi bolje obdelovali sedaj obdelane površine; koliko bolje pa bi lahko šele bilo, če bi začeli obdelovati tudi vsa tista področja, ki bi se dala izkoriščati, ki pa ležijo zanemarjena, neobdelana.

Za Kitajca je znano, da je zelo skromen in marljiv. Kaže, da je včasih ta marljivost že napaka, ki jo izkoriščajo tisti, ki so na oblasti. Dober poznavalec kitajskih razmer navaja naslednje podatke: na Kitajskem je obdelanih okoli 110 milijonov hektarjev površine; na vso to ogromno površino pa pride komaj 120.000 traktorjev, tako da obdelajo z mehanskimi sredstvi le majhen del obdelovalne površine; toda tudi drugih površin ne obdelajo toliko z živino, ki bi vlekla pluge, marveč obdelajo pretežni del obdelovalne površine s plugi, ki jih vleče — človek.

PO ŠIROKEM SVETU

MOSKVA. — Ob obletnici začetka druge svetovne vojne je sovjetski tisk med drugim objavil tudi posebno izjavo komisije sovjetskih in vzhodnonemških zgodovinarjev. V tej objavi je rečeno, da ne smemo dopustiti, da bi se zaradi splošne stagnacije ameriškega imperializma in njegovega zah.-nemškega zaveznika evropska celina tretjič spremenila v bojišče — tokrat v bojišče atomske vojne. Zgodovinarji obeh držav tolmačijo tudi svoječasni nenapadalni pakt med Sovjetsko zvezo in nacistično Nemčijo ter pravijo, da se je sovjetska vlada odločila takrat za ta korak zato, da bi se izognila istočasni vojni na dveh frontah — v Evropi in na Daljnem vzhodu — in da bi prekrižala načrte „zahodnim imperialističnim krogom", ki so si prizadevali pahniti Sovjetsko zvezo in Nemčijo v vojno, samim pa bi šlo to v dobiček. Poleg tega je sovjetska vlada — je rečeno v omenjeni izjavi — s tem, da je podpisala nenapadalni pakt z Nemčijo, prispevala k varnosti države in izpolnila svoj internacionalistični dolg, „zakaj interesi svetovnega delavskega razreda so velevali, da se obvaruje in okrepi prva socialistična država na svetu".

TOKIO. — Severnovietnamska časopisna agencija poroča, da se je v Južnem Vietnamu zastrupilo več kot 10.000 ljudi s kemičnimi sredstvi, ki jih mečejo ameriška letala. Od junija do sredine avgusta je za posledicami zastrupitve zbolelo večje število ljudi kakor tudi živine in drobnice, razen tega pa so kemični strupi škodovali tudi rastlinstvu.

BEOGRAD. — Na petdnevnem uradnem obisku v Jugoslaviji je bil podpredsednik madžarske vlade Matyas Timar, ki je razgovarjal z vodilnimi jugoslovanskimi državniki, sprejel pa ga je tudi predsednik Tito. Pri teh razgovorih je bilo poudarjeno, da se odnosi med obema državama uspešno razvijajo. Zlasti na gospodarskem področju sta obe sosedni državi zainteresirani, da razvijata in utrjujeta medsebojno sodelovanje, o čemer priča tudi stalno naraščanje jugoslovansko-madžarske blagovne izmenjave.

ADIS ABEBA. — Politični odbor ministrskega sveta Organizacije afriške enotnosti je na svojem zasedanju v Adis Abebi ostro obsodil vse tiste države, ki posredno ali neposredno podpirajo rasistični režim v Južnoafriški republiki. Obsodba gre predvsem na račun Amerike, Britanije, Francije in Japonske, ki vzdržujejo z Južnoafriško republiko živahne gospodarske stike ter so v tej deželi vložile tudi velike investicije. Francija pa je še posebej obtožena kot glavni oskrbovalec orožja. Na konferenci so ugotovili, da se ima vlada v Pretoriji le tem državam zahvaliti, da lahko izvaja svojo surovo politiko apartheida.

TRIPOLIS. — V nekrvavem državnem udaru je skupina oficirjev prevzela oblast v Libiji. Odstavila je 80-letnega kralja Idrisa ter razglasila republiko, medtem ko se je prestolonaslednik Hasan Reda odpovedal prestolu in ljudstvo pozval, naj podpira novi režim. Po spremembah v Libiji — ki se imenuje zdaj Arabska republika Libija — politični opazovalci menijo, da bo tudi ta arabska dežela obrnila hrbet Zahodu ter ubrala bolj napredno pot, saj je revolucionarni svet v svojem prvem proglasu, ki ga je naslovil na prebivalstvo dežele, tudi poudaril, da se je zdaj uresničil sen o socializmu, svobodi in enotnosti.

RIO DE JANEIRO. — Vrhovni poveljniki treh rodov brazilske armade so izkoristili bolezen državnega predsednika ter prevzeli oblast v državi, ne da bi se zmenili za ustavno določilo, po katerem v primeru zadržanosti predsednika vodi državo podpredsednik. Predstavniki vojaškega režima sicer zagotavljajo, da bodo vodstvo države obdržali v svojih rokah le tako dolgo, da bo predsednik Costa e Silva spet lahko prevzel funkcijo, vendar v političnih krogih dvomijo v to zagotovilo.

ŽENEVA. — Razorožitveni odbor v Ženevi bo nadaljeval delo še nekaj tednov, čeprav naj bi po prvotnih načrtih končal zasedanje konec avgusta. Za nadaljevanje pogajanj so se odločili zato, ker so se povečale možnosti, da Amerika in Sovjetska zveza približata stališča o tem, kako demilitarizirati dno morij in oceanov. Prvotno sta imeli obe državi glede tega vprašanja povsem različne poglede, zdaj pa ne izključujejo možnosti, da bi dosegli skupen ameriško-sovjetski osnutek sporazuma.

BERLIN. — Vzhodna Nemčija se je znova zavzela za sprejem v OZN. Trenutno ima le Zahodna Nemčija v OZN status opazovalca, medtem ko Vzhodni Nemčiji niti tega nočejo priznati. Enakovredno članstvo obeh Nemčij v svetovni organizaciji — je rečeno v sedanji zahtevi vzhodnonemške vlade — bi koristilo mednarodnemu sodelovanju kakor tudi sodelovanju med nemškima državama.

Slov. knjiga prodira v svet

Ni lahko malemu narodu prodreti s svojo kulturo v svet. Dolgo časa o slovenskem slovstvu v svetu niso vedeli. Niso vedeli za Cankarja, Prešerna in ne za Prežiha. Počasi se je začel tajati led. Slovenske založbe so pričele sodelovati z uglednimi inozemskimi založbami. Sad tega truda je razveseljiv. Vedno več del slovenskih pesnikov in pisateljev prevedejo v tuje jezike. Mladinska knjiga in Državna založba Slovenije sta na tem področju najbolj uspešni. Posredovati slovensko slovstvo svetu je velika naloga. Saj imamo v našem slovstvu res vrhunce, ki se lahko merijo z najvišjimi dosežki tujih literatur. Slovenske založbe seveda v prvi vrsti posvečajo pozornost prevodom v angleščino in francoščino, saj sta to res vodilna svetovna jezika.

V tisku je četrta izdaja Poezij Franceta Prešerna v angleščini. To je vsekakor razveseljivo. Angleškega Prešerna izdaja Državna založba Slovenije v sodelovanju z londonskim avantgardnim založnikom Johnom Calderjem. Dosedaj še noben prevod slovenske poezije ni doživel štirih izdaj. Verjetno pa to ne bo zadnja izdaja Prešerna v angleščini. Pri tej izdaji je sodelovalo več angleških in slovenskih prevajalcev in literarnih zgodovinarjev, med njimi pokojni prof. W. K. Mattheius, prof. De Bray, prof. V. de S. Pinto in drugi, izmed Slovencev pa predvsem prof. dr. Anton Slodnjak in prof. Janko Lavrin. Angleška izdaja Prešerna je precej koristila ugledu slovenskega slovstva v mednarodnem svetu.

Državna založba Slovenije je pripravila še nadaljnje izdaje slovenske in jugoslovanske poezije v angleščini. Mednarodnemu svetu namenjene edicije so izšle v lepo opremljenih knjigah in zato v skrbnih prevodih ter so izzvale dober odmev v angleškem tisku. Tu je posebno treba omeniti antologijo slovenske poezije v angleščini, ki je izšla pod naslovom „Parnas malega naroda", nadalje samostojni zbirki Župančičeve in Gradnikove lirike in še obsežno antologijo poezije jugoslovansikh narodov. V Londonu so po izidu teh prevodov organizirali v Inštitutu sodobne umetnosti več večerov slovenske in jugoslovanske poezije, ki so bili izredno dobro obiskani. Začeli pa so se tudi na visokih šolah zanimati za jezike jugoslovanskih narodov. Državna založba bo izdala v doglednem času slovensko slovnico za Angleže in Američane.

Da je na tujem veliko zanimanja za našo literaturo, dokazuje tudi prevod Potrčevega romana „Na kmetih" v angleščino. Knjiga je izšla pred tedni pod naslovom „The Land and the Flesh". Roman je prevedel iz slovenščine H. Leeming, izdal pa ga je Peter Owen v Londonu. Knjiga je izšla v zbirki Sodobnih del UNESCO. V to zbirko je bil sprejet Potrčev roman po priporočilu mednarodnega PEN-kluba. Rokopis je pregledal univ. prof. dr. Janko Lavrin. Izdajatelj predstavi na zavihku avtorja in delo, za katero trdi, da daje vpogled v življenje kmetskega človeka v povojnem revolucijskem razvoju Jugoslavije z njegovim kompleksnim človeškim konfliktom. Izdajatelj tudi omeni, da je roman izšel dosedaj že v talijanskem, poljskem in srbohrvatskem jeziku. Ob izidu romana je pisatelj podal tudi svoje gledanje o kmečki literaturi. Tedaj je omenil, da je tudi literatura s kmečko motiviko lahko dobra. Samo malomeščani govorijo s posmehom o kmečki literaturi, je dejal Potrč. V ospredje je Potrč tedaj postavil pisanje o domačem človeku. Tudi literarna zgodovina priznava temu delu svoje kvalitete. Pravi, da je Potrču s tem romanom uspelo ustvariti nove in zanimive človeške figure in da je skoz nje prodirno osvetlil sodobno moralno življenje kmečkega prebivalstva v ptujski okolici (Slodnjak, Slovensko slovstvo, 1968).

Prevajalec in predavatelj na fakulteti za slovenske in vzhodnoevropske vede v Londonu, Leeming je roman naslovil ustrezajoč novemu krogu bralcev „Zemlja in strasti". Obiskal je tudi kraje, katere Potrč opisuje v romanu. Pisateljev brat mu je moral pokazati domovino Kreflov in mu poimenovati vsak del hiše, vsak del orodja, vsako živince in ga peljati na njive in v gorice. Leeming je ob tej priliki dejal: **„Oklepajte se svojega jezika! Varujte njegovo pristnost! V tem je izraz življenja in značaja. Svet vas mora spoznati!".**

V svet prodira tudi slovensko mladinsko slovstvo. Pri založbi Hatier v Parizu so izšle tri slikanice, ki jih poznamo na slovenskem knjižnem trgu: so to Valjavčev „Pastir" z ilustracijami Marlenke Stupice, Ele Perocijeve „Moj dežnik je lahko balon" pravtako z ilustracijami Marlenke Stupice ter slovenske ljudske pravljice v izboru in prireditvi Kristine Brenkove z ilustracijami Ančke Gošnik-Godec. Hatier je pomembna francoska založba, ki sodeluje z uglednimi inozemskimi založbami in je pri izbiri zelo stroga. Gotovo bo založba mnogo doprinesla k slovesu slovenskega mladinskega slovstva.

50 let mariborske drame

V času, ko še nobeden ni vedel za končno usodo Maribora, so se pod vodstvom Hinka Nučiča začele prve vaje za uprizoritev Levstik-Jurčičevega „Tugomera". Bilo je to pred podpisom senžermenske pogodbe, ki je končno odločila usodo Maribora. V dotedaj nemškem gledališču je 17. septembra 1919 prvič zazvenela slovenska beseda. Bilo je to odločno in zavestno dejanje, ki je bilo tudi političnega pomena. Predstavo je seveda bojkotiralo boljše situirano nemško občinstvo. V socialnem pogledu je bilo slovensko ljudstvo zaostalo in bilo tudi narodno ogroženo. S skupino igralcev-entuziastov je Hinko Nučič pripravil tla za drugo slovensko poklicno gledališče. Svoj veliki čas je doživela mariborska drama pred drugo svetovno vojno. Gledališče se je v tem času povzpelo na vrh nacionalne kulture. Še več. Predstavljalo je nekaj časa višek takratne slovenske gledališke umetnosti. Na tem gledališču je delovala cela vrsta znanih slovenskih gledališčnikov od Nučiča, Bratine, Daneša, Bukšekove, Pošiča, Dragotinovičeve in Janka preko Brenčiča, obeh Gorinškov, obeh Skrbinškov, pa obeh Kovičev, Kraljeve, Lubejeve, Nakrsta, Rasbergerja, Mlakarja pa tja do vseh številnih tistih, ki še danes vztrajajo in žlahtijo umetniška pota slovenske mlajše gledališke generacije.

Seveda ima tudi SNG Maribor svoje težave. Še to leto in predvsem preteklo leto se je ogromno pisalo o krizi slovenskih gledališč. Kot povsod primanjkuje v Mariboru za kulturno ustvarjanje predvsem denarja. Krizo repertoarja se še da premostiti, težje pa je, če se pojavijo finančni problemi. Maribor je pomembno industrijsko mesto. V svojem okolju, ki je kulturno bolj pasiven, bi morali zbuditi za gledališko umetnost več interesa. Direktor SNG Maribor je dejal, da je velika želja mariborskih gledališčnikov, da nadaljujejo pot svojih prednikov in da ne bi bil mejnik ob petdesetletnici le jubilejna formalnost, ampak tudi nov umetniški vzpon mariborske drame. Drama naj bi postala po besedah vodje SNG Maribor, Branka Gombača, tisto središče umetnosti in kulture, ki bi preko mestnih meja izžarevalo svoje vplive na širšo mariborsko zaledje in ki bi se naj hkrati povezovalo v kontekst in celoto mariborske kulture. Predlanska sezona je za mariborsko dramo potekala dokaj razburljivo. Gledališče se je znašlo v krizi. Da se umetniška ustanova ne da reševati na gospodarski način, se je kmalu videlo. Branko Gombač je dejal, da umetniško ustanovo lahko rešuje samo ustvarjena kvaliteta in skupno doseženi umetniški proizvod, ki se imenuje gledališka predstava — to da je vrhovni arbiter, ocenjevalec ter podoba gledališča.

V jubilejni sezoni bodo v Mariboru prešli na novo obliko dramaturškega vodstva drame. Ustanovili bodo dramaturški kolegij, ki ga bodo sestavljali: Lojze Filipič, Primož Kozak in Bruno Hartman. Na vseh gledaliških ustanovah se uveljavlja teamsko delo. Druga težava, s katero se še borijo v Mariboru, pa je ta, da so sredstva za gledališča neenakomerno razdeljena. (O teh težavah bi jim mogli marsikaj povedati tudi direktorji avstrijskih gledališč.) V Mariboru se potegujejo za to, da bi veljala pri razdeljevanju gmotnih sredstev edinole umetniška raven gledališkega dela.

Letošnjo sezono bodo v Mariboru začeli s premiero novitete Primoža Kozaka „Legenda o svetem Che". Hkrati bodo odkrili doprsne kipe igralca, pevca in režiserja Pavla Rasbergerja ter dramskega igralca Jožeta Mlakarja. Proslava ob petdesetletnici mariborske drame pa bo skromna, kot je povedal njen umetniški vodja Branko Gombač.

Mednarodna Beethovnova slavnost

Drugo leto bodo na Dunaju slovesno obhajali 200-letnico rojstva velikega komponista Ludwiga van Beethovna. Avstrijsko glavno mesto bo obhajalo to pomembno obletnico pod geslom „Beethovnovo leto 1970". Za priprave za to slovesnost, ki bo seveda predvsem glasbenega značaja, vlada veliko zanimanje v inozemstvu. Posebno se za priprave in za spored tega leta zanimajo v Zapadni Nemčiji in tu posebno v Bonnu, rojstnem mestu velikega skladatelja.

Urad za kulturo mesta Dunaj je pred kratkim sporočil spored raznih prireditev in slovesnosti za ta jubilej. Pripravili bodo veliko razstavo „Ludwig van Beethoven — življenje in delo". Razstavo bodo odprli maja prihodnjega leta in bo do konca avgusta 1970 v mestni hiši; nato bodo razstavo preložili v historični muzej mesta. Tudi dunajski slavnostni tedni prihodnjega leta bodo posvečeni velikemu geniju glasbene umetnosti. Dunajski filharmoniki bodo pod vodstvom znamenitega dirigenta Herberta Karajana izvajali vseh devet simfonij komponista. V Theater an der Wien pa bodo uprizorili Beethovnovo opero „Fidelio".

V zvezi z obletnico nameravajo restavrirati na Dunaju vrsto zgradb v katerih je deloval Beethoven. Tako imenovano hišo „Eroica" v Döblingenu mislijo preurediti v Beethovnovo glasbeno šolo. O Beethovnu bodo posneli po naročilu mesta film, ki ga bo prikazala tudi avstrijska televizija.

V hiši „Eroica" je Beethoven končal svoje veliko delo istega imena. Idejo za to monumentalno delo je dobil od generala Bernadotte, ki je bil francoski poslanik na Dunaju. Bernadotte je predlagal Beethovnu, da ovekoveči konzula Bonaparta v tej skladbi. Beethoven je pričakoval od Bonaparta, da uresniči ideale francoske revolucije; bil pa je silno razočaran, ko je prejel sporočilo o razglasitvi Napoleona za cesarja Francozov. Strgal je posvetilni list z opazko: „Je tudi samo navaden človek. Zdaj bo tudi on teptal vse človekove pravice in samo stregel svojim strastem. Postavil se bo višje kot vsi drugi, postal bo tiran . . ."

Letna razstava v Domu umetnikov

V petek so odprli v celovškem Domu umetnikov letno razstavo Umetnostnega društva za Koroško. Kot vsako leto nudi tudi letos ta razstava pregled umetniškega ustvarjanja koroških slikarjev in kiparjev, ki so združeni v tem društvu. Velika večina del, ki so jih umetniki sami izbrali za razstavo, ima motiv iz narave. Precej umetnikov pa si je izbralo tudi portretna dela. Poleg bolj znanih imen srečamo na tej razstavi manj znana imena. Treba pa je pripomniti, da je marsikdo od te razstave več pričakoval. Cela vrsta uglednih domačih umetnikov na tej razstavi sploh ni zastopana. V tem oziru je nudila lanskolet. razstava več. Umetnostno društvo za Koroško je pred nedavnim tudi naznanilo, da bo bolj upoštevalo na takih razstavah mlade umetnike. Tega namena niso dosegli. Manjka namreč mladih talentov.

V glavni dvorani Doma umetnikov prevladujejo dela Adolfa Christla. V dveh velikih delih je zajel pokrajino okoli Vrbskega jezera. Uporablja močne barve in slika velikopotezno. Umetnik sam spada k stari generaciji koroških umetnikov. Kurt Schmidt je izbral iz svojih novejših del portret pianista Friedricha Gulde. Druge njegove stvaritve so brez posebne privlačnosti. Svoja dela s pokrajinsko motiviko so še razobesili Hans Hiesberger, Pepo Grabner, Willi Götzl in drugi.

Bolj pičlo je zastopana plastika. Heinz Goll je zastopan s plastikami iz lesa, Harry Jeschofnig pa se predstavi z dvema plastikama iz pločevine, ki pa nista ravno posebno uspeli.

Letošnja razstava je sicer precej obsežna, toda manjka ji kvalitete. Množica imen, ki so malo znana, še ne naredi dobre in privlačne razstave.

Sto knjig za šolsko mladino

Pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani izide ta mesec zadnji letnik „Moje knjižnice". Ta knjižna zbirka je namenjena učencem osnovnih šol. Slovensko založništvo še ni zabeležilo podobnega uspeha, kot ga bo doseglo z izidom tretjega letnika zbirke Moja knjižnica. S knjigo „Po domovih naših pisateljev" bo zbirka obsegala sto knjig. Skupna naklada vseh knjig te zbirke bo dosegla skoraj 1,200.000 izvodov. Skupen obseg teh sto knjig je 13.382 strani ali ena knjiga s povprečnim obsegom 134 strani.

Zbirka Moja knjižnica je bila ustanovljena pred leti z namenom, da izpolni dve nalogi: prva naloga zbirke je bila, da izda tista dela, med katerimi naj izbirajo osnovne šole obvezno branje za učence od 3. do 8. razreda; druga naloga pa je bila izdajanje knjig, ki so potrebne mladini za tekmovanje v branju. Važno je predvsem bilo, da so knjige poceni in vselej dostopne mladini. Založba je razdelila zbirko v tri razredne skupine. S sprotnimi ponatisi Mladinska knjiga skrbi zato, da so knjige te zbirke mladini vselej dostopne. Pri ustanavljanju zbirke, kakor tudi pri programiranju treh letnikov (1965, 1967 in 1969) so poleg mladinskih pisateljev sodelovali tudi še predstavniki šol in mladinsih knjižnic ter organizatorji tekmovanj.

Pri tretjem letniku, kisedaj izide, bodo prvič upoštevani tudi drugi razred osnovnih šol. Tretji letnik je sestavljen iz 28 knjig, po 4 knjige na razred. Zbirka je vsebinsko zelo pestra in lahko izpolnjuje svoj namen: razširjanje dobre knjige domačega ali tujega pisanja med mladino in s tem tudi njen prodor v naše domove.

V tretji letnik Moje knjižnice so uvrstili kar lepo število pesniških zbirk. Z zbirko pesmi so zastopani: Niko Grafenauer (Pedenjped — za 2. razred), Oton Župančič in Kajetan Kovič (Kanglica in Zlata ladja — 4. razred), Janez Menart (Pesnik se predstavi — 7. r.), pa še dve antologiji: slovenska pripovedna pesem in poezija upora. Delno je poezija zastopana tudi še v knjigi Branka Rudolfa (Huda mravljica — 2. r.) in Josipa Stritarja (Lešniki in jagode — 3. razred).

V zbirki izide v tem letniku še nekaj izvirnih izdaj. Zastopani so v tem letniku naslednji pisatelji: Lojze Kovačič (Zgodbe iz mesta Rič-Rač — 3. razred), Venčeslav Winkler (O fantku, ki je znal žvižgati in druge zgodbe — 3. r.), Oskar Hudales (Postelja g. Fibriha z odlomki iz dela Moja mladost med knjigami — 5. r.), France Bevk (Tovarišija in agode — 5. r.), Kristina Brenk (Osma dežela — 5. r.), Leopold Suhodolčan (Deček na črnem konju — 6. r.), Prežihov Voranc (Tisoč in en dan, avtobiografski spisi — 6. r.), Anton Ingolič (Deček z dvema imenoma — 7. r.), Fran Milčinski (Ptički brez gnezda — 7. r.), Ivan Cankar (Hlapec Jernej in njegova pravica — 8. r.), Stanko Kotnik (Po domovih naših pisateljev — 8. r.) ter knjiga sodobnih pravljic domačih pisateljev za 2. razred. Med tujimi avtorji pa najdemo v tem letniku Travna, Hugoja, Zolaja, Ćopića in Preuslerja.

Knjige zbirke Moja knjižnica so izredno poceni in se lahko dobijo v knjigarnah.

KULTURNE DROBTINE

- **Mesto Luzern je podelilo Karajanu umetnostno nagrado za njegove zasluge za glasbeni festival mesta Luzern. Karajan že nekaj let sodeluje na tem festivalu. Nagrado mu je podelil na posebni svečanosti župan mesta. Podelitev nagrade so motili mladinci.**
- **Arnulf Rainer, po rodu iz Koroške, je pripravil v „Galerie nächst St. Stephan" na Dunaju razstavo „L'Art brut". Razstava bo odprta do 22. septembra.**
- **V italijanskem mestu Nola so iz neke galerije ukradli dela Antonia Solea, ki prikazujejo v raznih fazah pristanek ameriške vesoljske ladje na Luni. Umetnik je povedal, da predstavljajo dela vrednost 2 milijonov lir.**
- **Letno razstavo v Domu umetnikov je že prva dva dni obiskalo 150 ljudi. Lansko leto je podobno razstavo obiskalo skupno le 200 ljudi. Razstava ostane odprta do 12. septembra.**
- **Poljski dirigent Robert Satanowski bo s 1. novembrom prevzel mesto generalnega glasbenega direktorja hkrati v Mönchengladbachu in v Krefeldu. Satanowski je učenec Karajana.**
- **V Prešernovi hiši v Kranju razstavlja svoja novejša dela akademski slikar France Godec.**
- **Pod geslom „študentovsko gledališče kot sestavni del študentovskega gibanja" bo v Zagrebu od 8. do 12. septembra deveti mednarodni festival študentovskih gledališč. Letos ne bodo podeljevali nobenih nagrad. Festivala se bodo udeležila gledališča iz Anglije, Italije, Danske, Zvezne republike Nemčije, Češkoslovaške, Poljske in Jugoslavije.**

Elektrarno v Rožeku bodo začeli graditi

Z gradnjo elektrarne Rožek bodo začeli še to leto. Gradnja te elektrarne bo stala, po najnovejšem proračunu okoli 900,000.000 šil. Pretekli teden je nadzorni svet Avstrijskih dravskih elektrarn sprejel sklep o začetku gradnje. Elektrarno Rožek so planirali v koordiniranem desetletnem programu za električno gospodarstvo. Dela bodo s polno močjo stekla prihodnje leto. Prva turbina elektrarne pri Rožeku bo začela delovati novembra 1973, druga pa aprila leta 1974. V času gradnje bo zaposlenih povprečno 1000 delavcev.

Na odločilnem zasedanju nadzornega sveta Avstrijskih dravskih elektrarn je Koroško zastopal finančni referent deželne vlade deželni svetnik Suchanek. Poudaril je, da so s sklepom o gradnji elektrarne Rožek upoštevali željo Koroške. Začetek gradnje pa ni pomemben samo za Koroško, temveč za celo Avstrijo. Na Koroškem so mnenja, da leži v interesu države, da čimprej zgradi projektirane elektrarne skupine „Srednja Drava". Te elektrarne bodo velikega pomena za splošni avstrijski energijski koncept. Spomladi so ugodno rešili razna vprašanja med KELAG in Avstrijskimi dravskimi elektrarnami. Šlo je pri tem v prvi vrsti za dobavo električne energije deželni družbi in za vprašanja koordiniranega projektiranja obeh družb. Sklep o gradnji je prišel za Koroško ravno v pravem trenutku. Do konca leta bodo opravili najvažnejša dela na gradbišču Fragant, kjer gradi elektrarne deželna družba. Po končanih delih na tem gradbišču bo prostih veliko delavcev, ki jih bo potem mogoče zaposliti pri gradnji rožeške elektrarne.

Obe turbini rožeške elektrarne bosta proizvajali letno 370 milijonov kilovatnih ur električne energije. Elektrarna v Rožeku bo zgornja stopnja projektirane skupine „Srednja Drava". Doslej so končali le elektrarno Bistrica-Bilčovs. Iz te elektrarne bodo upravljali tudi ostale elektrarne skupine „Srednja Drava", kamor bosta poleg Rožeka in Bistrice spadali še projektirani elektrarni pod Humperkom in pri Aninem mostu. Dravo bodo zajezili na zgornjem koncu Rožeka, preden Drava naredi veliko vijugo. Energijsko postajo pa nameravajo zgraditi na spodnjem koncu Rožeka. Do energijske postaje bodo vodo speljali po posebnem kanalu, ki bo prerezal rožeško dravsko vijugo. S tem bodo dosegli 8,5 metra padca vode. Dela za ta kanal bodo zelo obsežna. Treba bo premakniti ogromne količine prsti in kamenja. Kanal bo dolg 3,4 kilometra. Na enem samem mestu bo treba narediti 37 metrov globoko zarezo. Premaknili bodo pri delu za kanal vse skupaj 2,6 milijona kubičnih metrov zemlje. Jezero nove elektrarne bo segalo 15 kilometrov navzgor, imelo bo 2,2 km² površine ter bo sprejelo 19,3 milijona kubičnih metrov vode. Nasipi bodo tudi tu ščitili vasi in rodovitna polja.

Zveza avstrijskega energijskega gospodarstva (Verbundgesellschaft) zastopa pri Avstrijskih dravskih elektrarnah interese države. Ta zveza bo skrbela, da se porabijo sredstva, ki jih je odobril ministrski svet zvezi, za zvišanje osnovnega kapitala za Avstrijske dravske elektrarne. Vsota znaša 100 milijonov šilingov. Pričakujejo, da se bodo tudi drugi delničarji s Koroške in Štajerske odločili za tako povišanje osnovnega kapitala družbe.

Deželna družba Kelag hoče iz te elektrarne odvzeti največjo možno količino električne energije. Deželna družba to izvaja že pri elektrarni Bistrica-Bilčovs. Gradnja te elektrarne je za našo deželo velikega pomena, saj so si že belili lase, kje bodo zaposlili delavce, ki trenutno še gradijo na Gornjem Koroškem.

Maturantje so se vrnili

Maturantje slovenske gimnazije, ki so bili na dvanajstdnevnem maturitetnem potovanju po Jugoslaviji, so se vrnili zadnji ponedeljek. Pot jih je vodila po vseh republikah Jugoslavije. Nekaj dni so preživeli na jadranski obali blizu Dubrovnika. Slovenski vestnik bo o potovanju maturantov še poročal.

Sima spet v Selah

Pretekli teden si je deželni glavar Sima ogledal napredek gradnje ceste preko Šajde. Deželni glavar se je kot prejšnji finančni referent zavzel za gradnjo te ceste in projekt finančno podprl.

Cesta, ki je v prvi stopnji izgradnje že končana, vodi od Trkla preko Šajde k deželni cesti v Korte in povezuje Sele z dolino Bele. Najvišjo točko doseže na Šajdi s 1066 metri. Z gradnjo ceste so začeli leta 1966. Cesta je predvsem velikega pomena za kmete, ki v teh hribovitih predelih res nimajo lahkega življenja. Cesta je dolga 4,7 kilometra vključno poti, ki vodi do ceste; široka pa je 4,5 metra.

Deželni glavar se je peljal 27. avgusta iz Železne Kaple na Šajdo. Spremljala sta ga deželni poslanec Lubas in dipl. ing. Egger. Deželni poslanec Lubas je že pred leti opozoril na važnost te ceste. Na Šajdi je deželnega glavarja pričakoval selski župan Velik. Sima je bil z napredki gradnje zadovoljen in je rekel, da se po opravljenih delih lahko začne z drugo stopnjo izgradnje. Izrazil je željo, da bi še letošnjo jesen začeli z gradnjo mostu pri Trklu, in asfaltiranjem ceste. Deželni glavar je dejal, da so finančna sredstva za ta dela zagotovljena. Gradnja ceste stane 3 milijone šilingov. Prva stopnja izgradnje je stala 2,180.000 šilingov, za drugo stopnjo izgradnje pa bodo porabili 820,000 šilingov. Stroške krijejo večinoma iz sredstev dežele in države, občini Sele in Železna Kapla-Bela pa prispevata 20 % stroškov.

Cesto preko Šajde bodo uradno odprli prihodnje leto.

Pliberški sejem na travniku

tudi letos veliko ljudsko slavje južne Koroške

Leto za letom priredijo v Pliberku tradicionalni sejem na travniku, ki se je razvil v največje ljudsko slavje južnih predelov Koroške. Tudi letos so prišli od blizu in daleč obiskovalci na sejem, da kupijo potrebne stvari ali pa so se hoteli samo razveseliti. Posebno v nedeljo je bil na sejemskem travniku pravi vrvež, saj se je tega dne zbralo okoli 10.000 ljudi. Med njimi je bilo veliko obiskovalcev tudi iz sosedne Slovenije, kajti pliberška sejemska prireditev je čedalje bolj privlačna tudi za prebivalce onstran državne meje, tako da je Pliberk posebno v dneh sejma živa priča sodobnega sožitja in medsebojnega prepletanja med obmejnim prebivalstvom dveh sosednih dežel.

Na sejmu je razstavljalo blago in izdelke najrazličnejših vrst okoli 150 podjetij. Posebno zanimivo razstavo pa je letos priredila kmetijska zbornica v sodelovanju z Južnokoroškim krožkom za zrejo in pitanje prašičev (ki je bil svoječasno ustanovljen z vsestransko podporo Slovenske kmečke zveze — op. ured.), s katero so kmečkemu človeku prikazali praktične oblike sodobnega gospodarjenja pod naslovom „Organizirana svinjereja" ter ga seznanili predvsem z možnostmi in oblikami boljšega uveljavljanja na tržišču.

Pliberški sejem spominja na dogodek, ko so Pliberku podelili tržne pravice. Letos je bil v Pliberku že 586. sejem na travniku, tako da ima ta prireditev res lepo tradicijo kot največje ljudsko slavje južne Koroške.

Konsum javlja ugoden razvoj

Potrošna zadruga Konsum Celovec je do konca julija tega meseca imela nad 100 milijonov šilingov blagovnega prometa. Ta se je s tem povišal v primerjavi z lanskim letom kar za 12 odstotkov. To je zelo lep uspeh glede na splošno gospodarsko konjunkturo. Posebno občutno se je povišal blagovni promet pri sadju in mesu. Pri sadju znaša 25 %. To povišanje so dosegli predvsem z izboljšanjem kvalitete in s tem, da so pred nekaj meseci dokončali novo in moderno skladišče za sadje. Vpeljali so tudi službo, ki dovaža v prodajalne vselej sveže sadje. Isto so storili tudi pri mesu. Sveže meso prodajajo v petih prodajalnah te zadruge v Celovcu. Prodali so v tem času 70 goved, 170 telet in 230 prašičev.

Konsum namerava v Celovcu zgraditi več modernih prodajaln. Konec meseca avgusta so začeli z gradnjo nove veleblagovnice v Kanaltaler Siedlung. Direktor Konsuma je obiskal Združene države Amerike in tam proučeval način dela v velikih prodajalnicah. Izkušnje bo skušal izrabiti pri nadaljnjem delu v zadrugi.

Evropsko prvenstvo v veslanju

Vrbsko jezero je te dni prizorišče ene največjih športnih prireditev, ki jih je Koroška kdajkoli doživela. Iz vseh delov sveta so prihiteli v Celovec veslači, da se potegujejo za naslove evropskih prvakov. Od 4. do 7. septembra bo žensko evropsko prvenstvo v veslanju, zatem bodo od 10. do 14. septembra tekmovali za naslove evropskih prvakov moški.

Evropsko prvenstvo so omogočili država, dežela, mesto Celovec in občine ob Vrbskem jezeru. Svoje so prispevala tudi tujskoprometna podjetja in ustanove. Tekmovalci prihajajo iz 28 držav sveta. Moškega prvenstva se bo udeležilo 148 čolnov, ženskega prvenstva pa 63 čolnov. Pionirji avstrijske vojske so postavili na koncu tekmovalne proge veliko tribuno, ki prejme 5500 ljudi. Za to športno prireditev je veliko zanimanja po vsem svetu. V Celovec je prispelo veliko novinarjev, ki bodo poročali o dogodku.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Objava slovenske gimnazije

Na Državni gimnaziji za Slovence v Celovcu bodo ponavljalni izpiti v ponedeljek 8. septembra 1969 s pričetkom ob 8. uri.

V torek 9. septembra 1969 s pričetkom ob 8. uri bodo sprejemni izpiti. Prijave je treba nasloviti na naslov: Ravnateljstvo Državne gimnazije za Slovence, 9020 Klagenfurt, Lerchenfeldstraße 22. Prav tako je učence možno prijaviti tudi osebno v pisarni ravnateljstva Državne gimnazije za Slovence vsaj do 8. septembra 1969.

Za sprejemni izpit mora učenec predložiti: 1. rojstni list; 2. zadnje šolsko spričevalo; 3. dokaz avstrijskega državljanstva.

Vpisovanje za vse razrede bo v sredo 11. septembra ob 14.00 uri.

Ravnateljstvo

Nekaj misli ob začetku šolskega leta

Na podlagi v mednarodni pogodbi zasidranih določil in po njih svojestranskem tolmačenju (šolski zakon 1959) nudi Avstrija slovenski narodni in jezikovni skupini na Koroškem formalno pravico do lastne vzgoje in izobrazbe v obveznem šolstvu (ljudska šola, glavna šola) na določenem področju Južne Koroške. Ta pravna in materialna podlaga je eden izmed bistvenih pogojev za dvojezično šolstvo. Toda z dejstvom, da je slovenščina kot učni jezik oz. kot učni predmet potisnjena na raven prostega predmeta (odvisnost od posamezne prijave za dvojezični pouk) se odpirajo v danih okoliščinah za manjšino kot celoto kakor tudi za posamezne družine težavni problemi.

Usmerjevalna kolektivna moč koroških Slovencev kot jezikovne skupine je sama zase prešibka, s strani večinskega naroda pa prihaja danes še vse premalo razumevnosti in prijateljske opore za upravičene življenjske težnje manjšine. Slovesne uradne izjave in priznavanja k mednarodnemu sodelovanju in medsebojnemu spoštovanju so dostikrat le visoko razvite besedne manifestacije, za katerimi še daleč zaostaja zavest večinskega naroda, ki bi morala priti do izraza prav v odnosih do manjšine in njenega jezika v deželi.

Ob tej sorazmerni družbeni šibkosti manjšinskega narodno-jezikovnega miljeja, ob precejšnji brezbrižnosti večinskega naroda ter organizirani ali neorganizirani dejavnosti znanih krogov in organizacij v deželi proti uveljavljanju slovenščine kot drugega deželnega jezika, prihaja v odnosih med večino in manjšino in med pripadniki manjšine v odnosu do narodnega izvora in rodnega jezika do družbenih anomalij, ki so na Koroškem tako očitne. Tu gre torej za v določenem oziru bolno družbo tako pri večini kakor pri manjšini po nekem zakonu medsebojnosti. Najbolj so ti simptomi, lahko bi rekli, socialne psihopatologije, vidni v odnosih pripadnika tako manjšine kakor večine do slovenskega materinega jezika oz. do jezika soseda Slovenca.

Kakšni so torej ti znaki odklonov od zdrave, z nacionalnimi predsodki in kompleksi neobremenjene družbe? Če se nemško govoreči priseljenci niti njihovi otroci v slovenski vasi ali jezikovno mešani okolici še po desetletjih ne naučijo sosedovega jezika, da bi soseda pozdravili v njegovem jeziku, potem smemo upravičeno trditi, da njihov odnos do slovensko govorečega soseda kot osebe in do celotne jezikovne skupine ni človeško normalen. Ni normalen, čeprav ta pojav daleč prevladuje (hvalevredne izjeme so dokaj redke!) in čeprav se nositelji takšnih odnosov te notranje skrivljenosti največkrat niti ne zavedajo.

Na strani pripadnikov manjšine pa je izrazit primer teh nenormalnih, nezdravih odnosov žalosten in tako za manjšino kakor tudi za večinski narod sramoten pojav v deželi, da večina otrok iz slovensko (ali slovensko in nemško) govorečih družin na Južnem Koroškem ni deležna pouka v slovenskem jeziku. Če pride takšen otrok vsaj z osnovnim znanjem nemščine v šolo, bo vsekakor prikrajšan za znanje jezika svojih staršev in prednikov, za slovenski knjižni jezik in njegovo besedno kulturo. Prikrajšan bo za to možnost v času, ko si na ta vprašanja sam še ne more dati odgovora in ne more odločati; marsikdo je prepozno spoznal zamujeno in obžaloval kratkovidnost svojih staršev. Predvsem pa je seveda ta razširjeni pojav seveda hud udarec za jezikovno skupino samo.

Poleg tega pa imamo na Južnem Koroškem tudi primere, ki niti niso redki, še hujšega odklona od zdrave družbe: nekateri starši pošiljajo svoje otroke celo brez znanja nemščine v čisto nemške šole, torej jih ne prijavijo za dvojezični pouk. Takšno ravnanje staršev je samo po sebi človeško gledano anormalen pojav, za otroka pa pomeni ta nasilen poseg v njegovo razvijajočo se duševnost krut prelom brez vsakega prehoda. Znanstveniki, mednarodni strokovnjaki v uporabni psihologiji, so si edini v prepričanju, da utegne slediti takšnemu nasilnemu prelomu nepopravljiva škoda v umskem razvoju otroka.

Tako gledano se gibljejo pravzaprav na robu kriminala tisti krogi, ki organizirano ali po lastnem „navdihu" podpihujejo mržnjo proti slovenščini v deželi in ki na vse mogoče načine pritiskajo in vplivajo na starše. Krivi so zlodejstva nad otrokom, ki ga izpostavljajo celo nevarnostim, da utrpi škodo v svojem umskem in duhovnem razvoju, ne da bi se mogel braniti. Saj takšen otrok po zakonskih predpisih niti v veronauku, področju torej, ki se tiče najintimnejšega v človekovi osebnosti, ni deležen pouka v materinščini. In že imamo danes na Koroškem slovenske duhovnike, ki trpijo preganjanje, ker so v konfliktu med črko zakona in naravnim pravom sledili svoji zdravi človeški pameti.

Vse te različne oblike nasilja nad slovenskim prebivalstvom Južne Koroške, nasilja, ki se pretaka ko strup iz desetletja v desetletje, pa danes ogrinjajo v plašč demokratičnosti.

Kaj storiti? Naša prizadevanja bomo morali nadaljevati in okrepiti v več smereh. V nakazanih razmerah postaja dvojezična šolska vzgoja in izobrazba otrok vsebolj individualna odločitev staršev proti vsem oviram in pritiskom. Vsaka zavestna odločitev pa je odvisna od določenih spodbud ali motivov, ki jih moramo še naprej vcepljati v zavest koroškega prebivalstva. Proti nenehnim negativnim vplivom, proti širjenju protislovenske mržnje in vsakršnemu zapostavljanju slovenskega jezika bi se morali več kot doslej oglašati tudi duhovno in kulturno razgledani in v mednarodni solidarnosti utrjeni pripadniki večinskega naroda. Vse sile bomo morali strniti v boju za odstranitev superiornostnih in inferiornostnih kompleksov, za dejansko enakopravnost, za humanizacijo mednarodnih odnosov v koroškem prostoru. Kolikor potrebuje slovenska manjšina na Koroškem pri uveljavljanju svojih življenjskih pravic mednarodne opore in podpore, se bomo morali obračati z informacijami tudi na evropsko javnost.

- drlc -

Podaljšano življenje

V davnih časih je deček šel skozi gozd blizu svojega rojstnega mesta in srečal starega moža, ki mu je bilo videti, da mu gre zelo slabo. Deček je samo pogledal starca v bledi obraz, in že se je napotil k njemu, ga prijel za roko in rekel: „Pojdi!"

Ne da bi spregovoril še kako besedo, je šel s starcem v mesto, kjer ga je peljal skozi več ovinkastih ulic in z njim stopil v revno hišo. „Usedi se," je rekel in odšel v sosednji prostor. Starec je slišal, kako je deček prosil mater, naj mu da njegovo večerjo, in ko ga je mati vprašala, kako da jo prosi že tako zgodaj popoldne, je slišal dečka odgovoriti: „Srečal sem človeka, ki ima še manj kot mi. Vidi se mu, da je onemogel od lakote, zato mora dobiti nekaj hrane." Tedaj mu je mati dala, kar je prosil. Deček se je vrnil k staremu možu, postavil predenj krožnik z rižem in ribami in dejal: „Pojej, dobro ti bo delo!"

Stari mož je nato dolgo zamišljeno opazoval dečka in preiskoval njegov obraz. „Moja podoba je na pogled tako slaba ne zaradi tega, ker sem lačen, temveč ker sem pred nekaj dnevi izgubil svojo ženo. Če se postavim na tvoje stališče, se mi godi bolje kakor tebi, saj sem slaven mož in zaslužim dosti denarja. Zato obdrži zase te uborne dobrine, ki jih imaš." Potem je zaključil: „Ti si dober deček, škoda je le, da..." Pri teh besedah se je možu zataknilo.

„Kaj je škoda?" ga je tedaj začel deček nenehno spraševati, in ko je starec končno popustil njegovi radovednosti in stavek izgovoril do konca, je deček tako milo zajokal, da je mati z vso naglico pritekla k njima.

„Kaj je s teboj?" ga je vprašala, medtem ko se je z zaskrbljenim pogledom zazrla v tujega moža.

„Ker mi tvoj sin ni in ni dal miru," je starec spregovoril, „sem mu razodel, da bo moral pri devetnajstih letih umreti. Škoda dečka, saj je tako dobrega srca!"

Mati je pobledela kot mrlič in je spočetka obmetavala vedeža z grenkimi očitki, češ zakaj mu gre povedati kaj takega, potem ga je pa začela rotiti, naj ji pomaga dečku podaljšati življenje.

Materina skrb je starca tako globoko ganila, da je storil nekaj, česar ne bi smel storiti noben videc. Rekel je: „Vzemi velik kos mesa kakor tudi primeren vrč riževega vina ter pojdi..." starec se je sklonil dečku k ušesu in mu nekaj zašepetal, nakar se je spet vzravnal in nadaljeval: „Tam boš našel dva stara, častitljiva očaka, ki bosta poglobljena v igro šaha. Meso in vino postavi prednju in ne spregovori nobene besede prej, dokler igra ne bo končana. Potem jima podari kar boš vzel s seboj, in ju ponižno prosi, naj ti podarita dolgo življenje. Če boš izpolnil vse, kar sem ti povedal, ti bosta pomagala," je starec zaključil.

Deček se je takoj odpravil na pot. Govorili so, da se je povzpel na zelo visoko goro, toda tega ne ve natančno noben človek. Naj bo že kakor koli, našel je oba v šah poglobljena očaka, ki sta imela kot led sivi bradi, kateri sta se spuščali v dolgih valovih, njuni čeli sta bili pa tako visoki, da je deček nekaj časa mislil, da imata posebne vrste pokrivala na glavi.

Počakal je, kakor mu je bilo naročeno, potem pa je ponudil jed in pijačo ter se brez besed zagledal v očaka, ki sta z užitkom pojedla dobrote. Ko sta končala in sta njuna jezika, ki sta sesala ostanke jedi izmed votlih zob, spet obmirovala, je deček izrazil svojo prošnjo s tako prikupnimi in ganljivimi besedami, da sta se starčka najprej v zadregi spogledala, nato sta si pa pomežiknila in vzela v roke svoje knjige. Po daljšem listanju sem in tja sta se spet spogledala; vsak je vtaknil mezinec svoje levice v uho in sta tako močno podrezala v ušesnih odprtinah, da je v tleh zadonelo.

Potem sta se popraskala po zatilju in ubrala resnost na obrazu, nakar sta končno podprla čela s svojimi dlanmi in začela premišljevati, kaj naj storita. Navsezadnje, ko je poteklo že precej časa, je prvi očak z olajšanjem spustil dlani s svojega obraza in pomežiknil svojemu tovarišu. Pri tem je s kazalcem svoje desnice narisal po zraku krog z repom navzdol in se muzal. Drugi z zadovoljstvom prikimal in dejal: „Tako bo šlo!"

Potem je deček videl, kako sta očaka v knjigi številko 19 za njegovim imenom spremenila v 99 s tem, da sta enico skrbno prerisala v devetico.

„Tako!" je prvi izmed starčkov pogledal iznad knjige. „Zdaj se vrni in vedežu povej, naj se nikar več ne drzne smrtnikom povedati, kdaj bodo umrli. Zakaj ljudje se hitro prevzamete ali pa se uleže na vas potrtost. In kar je najbolj pomembno: Kaj vas pa briga število vaših let? — Prav tako pa možaku, ki te je poslal sem, povej, da od danes naprej noben vedež, pa naj bo še tako slaven, ne bo več vedel, kje prebivava."

Kitajska pripovedka

Kdo jih zna na pamet?

O PRSTIH

Ta pravi: „Pijmo!"
Ta pravi: „Jejmo!"
Ta: „Kje dobimo!"
Ta: „Mami vzemimo!"
Ta — iz zibke gledal,
mami vse povedal.
Na, na — zato največ dobiš,
kot kresilce se držiš!

Anzej-Panzej v hudi zadregi

„Micka, to jabolka morava dobiti!" odloči Anzej, ko obstojita otroka med šolsko potjo pod mogočno jablano. Pa res, kako se rdeče sveti debelo jabolko skozi zeleno listje! Škoda, da je veja tako visiko... Anzej parkrat skoči, da bi blastnil po najnižji vejici, toda namesto zaželjene veje ima samo odtrgani list v roki. — Ker kake palice tudi ni najti, jabolko pa se tako smeji, mora Micka na Anzejeva ramena, da bi prijela vejo. Ampak tudi dve otročji dolžini sta prekratki: šavs — se izmuzne močna veja, Micka-Mojcka zgubi ravnotežje ter se z Anzeljem vred vali po bregu...

Za danes je jabolko zmagalo. Do jutri si bo napravil Anzej-Panzej fračo, in s to fračo bo jabolko padlo.

„In ti, ptička, ki zdaj letaš in prepevaš tako veselo po zraku, boš ležala tudi na tleh...!"

Res je bil Anzej zelo grd v svojih mislih. —

- x -

In zopet stoji Anzej pod jablano. Kako nizko je zdaj veja! Kako mikavno se smeje to sveže jabolko! Kar ugriznil bi ga...

Že ima Anzej vejo pri roki, da bi jo pripognil... A z vso močjo mahne nazaj, fanta vzdigne in ga zaluči v zrak... Kako je lepo po zraku leteti, zmeraj si je to že želel... Ko ptička leteti... Kako visoko zgoraj in Micka, kako majhna je na tleh...

Naenkrat pa spet čepi v vrhu nekega drevesa in glej, kakor ptička je, peruti ima, poskuša leteti...

Pod drevesom pa je strašen možak... Počasi seže v žep in potegne nekaj z dvema gumijema ven, pomeri... Kako obupno poskuša ptička-Anzej se dvigniti. Vsa sila zastonj...

„Pustite, pustite, za božjo voljo, pustite ptičko, glejte, saj to je Anzej!" zavpije in joče Micka. Toda hudobec ne čuje, noče slišati...

„Mama, mama, pomagajte...!" hoče klicati Anzej, pa ne spravi glasu iz sebe; le čivkanje se sliši. Smrtni strah ga obide...

- x -

„Anzej-Panzej, ti zaspanec, ali ne boš vstal, boš še šolo zamudil," ga zbudi mama iz te hude zadrege.

Kako je vesel, da so bile samo grde sanje, da stoji dobra mama ob postelji in se mu smeji Micka, že pripravljena za šolo.

Vstal je, se umil in oblekel. Čisto na skrivaj je segel v svoj žep ter fračo hitro vrgel v ogenj...

Malo je zasmrdelo, pa nihče ni vedel — razen Anzeja — po čem. Jabolko pa se je še dolgo smejalo izza bohotnega listja mogočne jablane, in ptičke so veselo letale in prepevale po svobodnem zraku.

Lisica in kozica

Nekoč je v lisičjo luknjo prišla kozica in lisica ni vedela, kako bi se je znebila. Šla je skozi grmovje in je srečala volka. Volk jo vpraša:

„Zakaj se pa, tetka, tako žalostno držite?"

Lisica reče:

„Kaj se jaz ne bi žalostno držala, ko je pa v moji luknji huda zver."

In volk jo vpraša:

„Katera zver?"

Lisica odgovori:

„Kozica."

„Pojdi, jaz jo bom spravil ven."

Gresta in volk vpraša pred lisičjo luknjo:

„Kaj si ti, ki si notri?"

Jaz sem kozica s kratkim repičem, dolgimi rogovi. Prišla bom ven in zdrobila tvoja rebrca."

In volk se ni upal iti v luknjo. Lisica gre drugič skozi grmovje in sreča zajca, ki jo vpraša:

„Zakaj se pa, tetka, tako hudo držite?"

In lisica odgovori:

„Kaj se jaz ne bi tako hudo držala, ko pa je v moji luknji huda zver, kozica."

In zajec gre in vpraša kozico:

„Kdo si notri?"

„Jaz sem kozica s kratkim repičem, dolgimi rogovi. Prišla bom ven in zdrobila bom vsa tvoja rebrca."

In tudi zajec se ni upal iti v lisičjo luknjo. Lisica pa je šla skozi grmovje in srečala je mravljo. Mravlja jo vpraša:

„Kaj ste tako žalostni?"

„Kaj bi žalostna ne bila, ko pa je v moji luknji ena huda zver, kozica."

In mravlja je rekla:

„Pojdi, jaz ti jo bom spravila ven."

In mravlja je šla in vprašala:

„Kdo si notri?"

„Jaz sem kozica s kratkim repičem, dolgimi rogovi. Prišla bom ven in zdrobila vsa tvoja rebrca."

In mravlja je šla v lisičjo luknjo, pičila kozico in jo pregnala iz luknje.

Lujdska pravljica

JANKO KERSNIK

Ciklamen

„Prijatelj, zdaj pa prosim, da govoriš bolj jasno in točno, kajti do zdaj te še ne umem."

„Ah, saj veš!"

„Za Boga, kaj hočem vedeti?"

„Elza!"

„A-a-a-a!"

Bole nalašč ni govoril dalje ter se je radoval ob zadregi, v kateri je tičal Meden.

„Povej, prijatelj, ali si tudi tedaj, ko si njo vprašal, tako navdušeno govoril, kakor govoriš zdaj?" deje Bole poroglivo.

Oni je nehal brisati svoje čelo ter začudeno pogledal graščaka.

„Jaz še nisem govoril ž njo o tem."

„Ha, ha, ha, izvrstno! Torej želiš, da jaz govorim zate? Dobro vlogo si mi privoščil. Tirer les marrons du feu! Koliko boš dal — mešetarine? Stvar ne bo tako lahka, kakor v svoji mladeniški zaljubljenosti računaš."

„Zakaj ne?"

„Pomisli — doktor tudi hodi tvojim potom."

„Njega se ne bojim!"

„Dobro zate! Pa zdaj govori, kako in kaj!"

„Prosil bi te, da govoriš z Elzo, je li zadovoljna vzeti mene," deje Meden skoro jecaje ter seže zopet po svoj robec.

„To se lahko takoj zgodi. Čakaj malo," odgovori Bole ter stopi k steni, da bi pozvonil.

„Ne, ne, ne," kriči Meden, „ne v moji navzočnosti, nikakor ne! Jaz grem."

„Ti si vzor pogumnega snubača! Pomisli vendar, da je najbolj umestno, ako se takoj zmenita. Preveč časa ugibati in presojevati — tega ji ne smemo pustiti! To bi ne bilo koristno! Torej jaz bom pozvonil!"

„Ah!" je vzdihnil Meden ter sedel na stol v kotu sobe.

„Prijatelj, nekaj je treba še pomisliti, preden pozvonim in preden se pomenimo: ali ima Elza kaj dote?"

Bole je bil hudoben, poznal je slabosti Medenove ter vedel, da pri njem skopost in lakomnost nista zadnji med merodajnimi strastmi.

„Prašal nisem," reče Meden, „pa to se morda pozve? Ah, dote ne more imeti, ker je guvernanta."

„I, morda jo prikriva?"

Meden je ogledoval okna graščakove sobe ter drgnil z rokama po svojih kolenih.

„Meni je vseeno, ima li doto ali ne. Če jo ima, tem bolje!" reče naposled.

Bole se je s sarkastičnim nasmehom obrnil v stran ter potegnil zvonec.

Dekli, ki je malo potem vstopila, ukazal je poklicati guvernanto in nekoliko trenutkov pozneje je vstopila Elza.

Postala je osupnjena pri vratih, ugledavši Medena v praznični opravi.

„Česa želite?" vprašala je Boleta.

„Prosim, sedite tu na stol; razpravljati nam je nekaj važnega."

„In to bi bilo?"

Guvernanta je umela govoriti z načinom, kateri je časih celo gospodarju imponiral.

Bole je spoznal, da mu je treba resnemu biti, in zato je izpremenil tudi dozdanjo obliko svojega vedenja.

„Oprostite," dejal je z resnim glasom, „morda se vam ne bode dozdevalo umestno moje vsiljevanje, pa prijateljstvo zahteva, da prevzamem to nalogo. Snubim vas v imenu svojega prijatelja Medena."

Guvernanta je zardela; pa takoj potem je bila zopet kakor navadno — niti bleda niti rdeča v lice.

„In zakaj gospod Meden tega sam ne stori?" vprašala je ter povesila oči.

„Ker se mu bolj umestno dozdeva, vpeljati to tem potom."

Kratek molk je nastal po teh besedah in Boletu ni bilo težko, varovati prejšnjo resnobo.

„Vi ste me osupnili, iznenadili —" deje naposled guvernanta.

Bole je mignil Medenu in ta se je počasi vzdignil s svojega stola ter stopil k Elzi.

„Ali niste vedeli tega, da, da, da..." Dalje ni mogel, pa prijel je guvernanto za roko.

Odtegnila mu je ni, pa obrnila se je k Boletu ter rekla:

„Odloga vas prosim; prenaglo je prišlo vse to — odloga morda do jutri, pojutrišnjem, samo nekaj dni —"

„To seveda kolikor želite, le predolgega ne!" deje Bole.

„To seveda!" pristavi Meden ter vleče svoje rokavice z rok.

Kratek molk je nastal in vtem je odšla guvernanta. Niti Bole niti Meden je ni zadrževal.

„Vesel bodi, bratec," klical je prvi, „zdaj si na konju; toda jaz bom najel Hrasta, da te toživa za odškodnino. Guvernanto mi vzameš iz hiše — kje dobim drugo?"

„Kaj pa, če se drugače premisli?"

Tako se je začela druga svetovna vojna

1. september pred 30. leti:

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Kot golo pojasnilo brez kakršnega koli pritiska sem sporočil v Berlin našo zamisel o konferenci. Ambasador mi je posredoval Ribbentropov odgovor. Hitler je seznanjen s predlogom; ne nasprotuje zamisli, vendar ima pred seboj angleško in vašo noto. Če ti dve noti pomenita ultimat, bo odgovoril vladam v Londonu in Parizu odločno „ne" in zamisel o konferenci bo propadla. Ribbentrop bi želel vedeti, če mora odgovoriti na noti do jutri opoldne.

Prosil bi vas, omogočite mi, da odgovorim na ti dve vprašanji von Ribbentropa. Angleški ambasador mi je zagotovil, da njihova vlada nikakor nima note za ultimat. Sedaj bi rad vedel še odgovor francoske vlade. Poudarjam, da bo Poljska povabljena na konferenco."

Odgovoril sem, da nota ni mišljena kot ultimat, zakaj parlament še ni odločil. Glede francoskega vstopa v vojno pa da sem osebno pripravljen odložiti ga do 3. septembra opoldne. Toda, najprej se moram posvetovati z britansko vlado in s svojim ministrskim predsednikom. Na koncu sem mu še obljubil, da ga bom osebno klical in mu sporočil odločtev svoje vlade.

Odhitel sem k Daladieru. Strinjal se je, da pošljem ultimat šele v nedeljo popoldne in ponovil, da s sovražnostmi nikakor ne moremo pričeti pred nočjo s četrtega na peti september. Dogovorila sva se, da se takoj povežem z britansko vlado. Namesto v parlament sem takoj odhitel v zunanje ministrstvo in telefoniral lordu Halifaxu in našemu ambasadorju ter ju obvestil o razgovoru s Cianom. Lord Halifax je že sprejel Cianovo obvestilo, toda v imenu svoje vlade mu je sporočil, da je nemogoče misliti o kaki konferenci, dokler so nemške čete na Poljskem. Najprej se morajo umakniti. Ciano mu je odgovoril, da je tak pogoj nesprejemljiv za Hitlerja in da bi le-ta lahko kvečjemu privolil, da njegove čete ostanejo do nadalnjega tam, kjer so. Vprašal sem lorda Halifaxa, če se strinja, da bi ultimate izročili v ponedeljek opoldne, s sovražnostmi pa začeli šele zvečer. Britinski zunanji minister mi je odgovoril, da bo o tem poročal na vladni seji. Odpeljal sem se v parlament, da bi poročal Daladieru. Parlament je že soglasno izglasoval devetdeset milijard vojnih kreditov in potrdil vse obveznosti iz zavezništva s Poljsko. Vladi je prepustil končno odločitev.

Okrog 17. ure mi je Halifax sporočil odločitev britanske vlade. Britanska vlada je soglasno sklenila, da ne more priti do konference, dokler so nemške čete na Poljskem in istočasno dala Hitlerju čas do polnoči, da umakne svojo armado. Po tem času bo Anglija začela s soražnostmi.

Odgovoril sem, da se bo francoska vlada odločila zvečer, toda omenil sem mu, da v Franciji še nismo končali evakuacije velikih mest, da so vse postaje in vlaki prepolni in da bi pomenilo nemško bombardiranje katastrofo. Lord Halifax je razumel nevarnost in mi obljubil, da bo o tem govoril na vladni seji.

Nekoliko kasneje, okrog 18.30 je obvestil še Ciana o britanskih pogojih glede konference. Mussolini je takoj izjavil, da take zahteve ne more poslati Nemcem.

Istočasno je še naš senat potrdil kredite soglasno. Za besedo je zaprosil le en senator, ki je zahteval od vlade, naj skuša pritegniti v francosko-angleški blok še Italijo.

Ko se je parlamentarna procedura končala, je Daladier sklical sejo svojega kabineta. Poročal sem o razgovorih.

Položaj je bil jasen: nemška agresija se je nadaljevala, Poljska je bila v vojni in Velika Britanija je sporočila svojo odločitev, da stopi ob polnoči v vojno, če se Nemci ne umaknejo s Poljske. Italijanska vlada je opustila svojo zamisel o konferenci. Francija je torej lahko le še izpolnila svoje zavezniške obveznosti. Parlament je dal vladi proste roke glede ultimata Hitlerju.

Ni bilo časa za obotavljanje. Vse smo poizkusili, da bi uredili spor s konferenco, pregovori, kompromisom. Nismo uspeli! Sedaj sta bila v vprašanju čast in podpis Francije. In dano besedo smo morali držati.

Vsi smo soglašali. Razpravljali smo le še o eni točki: ali bomo postavili ultimat ob polnoči, kot predlaga Anglija, ali naslednji dan opoldne, kot sem zagotovil v svojih pogovorih, da bi pustil še to možnost za mir.

Daladier je bil za slednjo rešitev, kabinet mu je pritrdil in izrazil željo, da bi tudi Anglija sprejela ta drugi termin.

Seja se je končala ob 20.30 in takoj sem poklical Ciana. Potrdil sem mu, da nota od 1. septembra ni bila ultimat in ga obvestil, da smo pripravljeni počakati do naslednjega dne opoldne, preden vstopimo v vojno. Toda, da se po pogovorih z britansko vlado strinjamo, da do konference ne more priti, dokler so nemške čete na Poljskem. Ciano mi je odgovoril, da je okrog 18. ure dobil enako sporočilo iz Londona, vendar je prepričan, da Hitler ne bo sprejel tega pogoja. Živo se mi je zahvalil za sporočilo, jaz pa njemu za trud. To je bil moj zadnji pogovor s Cianom.

Angleška vlada se je odločila, da pošlje ultimat ob polnoči in da takoj stopi v vojno, zakaj admiraliteta je hotela zajeti nemške ladje, preden pridejo v svoja pristanišča. Francoski generalni štab pa je nasprotno obvestil, da bi želel počakati do ponedeljka zvečer.

Skozi vso noč smo se trudili, da bi nekako približali ti dve nasprotni stališči. Treba je bilo vskladiti čas vstopa obeh dežel v vojno.

Ob osmih sem bil pri Daladieru. Treba je bilo določiti datum izteka ultimata in ga vskladiti z angleškim. Generalni štab je pojasnil vse težave in zahteval vstop v vojno šele 4. septembra ob 5. uri zjutraj. Vztrajal sem, da mora biti rok ultimata krajši in da naj se pričnejo sovražnosti neposredno po napovedi vojne. Daladier je obljubil, da me bo še enkrat poklical. Ob 9.15 uri mi je sporočil, da po posvetovanju z generalnim štabom vztraja pri datumu 4. september ob 5. uri zjutraj.

Sedaj je bilo treba le še poslati ambasadorju v Berlin, da izroči ultimat. Pretehtal sem vsako besedo v tej zgodovinski brzojavki.

„Pariz, 3. septembra 1939, 10.20 francoski ambasador — Berlin (telefonsko ali brzojavno) Zelo nujno. Popolna prednost.

Včeraj zvečer, po poročilu britanske vlade in po seji francoskega parlamenta je francoska vlada na seji svojega kabineta sprejela tole odločitev in me pooblastila, da vam jo sporočim.

Danes 3. septembra opoldne boste odšli na Wilhelmstraße in zahtevali odgovor nemške vlade na sporočilo, ki ste ji ga izročili 1. septembra ob 22. uri.

Če je odgovor na vprašanja v tem sporočilu negativen, boste opozorili na odgovornost Nemčije in obvestili ministra zunanjih zadev nemškega rajha ali njegovega predstavnika, da se francoska vlada čuti zaradi nemškega odgovora dolžno izvršiti jutri 4. septembra ob 5. uri zjutraj naprej vse obveznosti iz zavezniškega dogovora med Francijo in Poljsko in ki so znane nemški vladi.

Takoj lahko zahtevate vaše potne liste."

Ko sem listino podpisoval, sem imel mirno vest. Naš vstop v vojno je bil zaradi Hitlerjeve agresije pravičen.

Toda že je klical London. Novica, da bo Francija stopila v vojno šele v ponedeljek zjutraj, je vzbudila v Angliji veliko razburjenje in očitke na račun zavezništva. Verjel sem jim.

Toda, kaj narediti. Z vso zadevo smo že pohiteli za 24 ur. Če bi začeli sovražnosti, preden bi bila naša armada pripravljena, bi to bilo veliko tveganje.

Ponovno sem klical Daladiera. Tudi on je dobil sporočilo iz Anglije. Odločil se je, da bo še enkrat poizkusil.

11.30: Daladier me je obvestil, da je z generalom Solsonom še enkrat proučil položaj. Sedaj je generalni štab mnenja, da bi lahko rok premaknili za 12 ur in da bi se tako soražnosti začele že v nedeljo ob 5. uri popoldne.

Takoj sem zahteval Berlin. Treba je bilo hiteti, zakaj amabasador bo izročil ultimat opoldne.

11.45: Dobili smo zvezo z ambasado v Berlinu. Iščemo ambasadorja. Pravkar se pripravlja na odhod. Narekujem mu popravek: „Sovražnosti se bodo začele ob 17. uri danes."

Ambasador previdno prosi, da mu popravek potrdita še dva moja sodelavca, katerih glas pozna. Potem je odšel k Ribbentropu.

Že ob 13. uri me je poklical po telefonu. Ribbentrop ga je sprejel. Ponovil je vprašanje iz naše note 1. septembra: „Ali je nemška vlada pripravljena umakniti svoje čete iz Poljske!" Ribbentrop je odgovoril: „Ne!"

„Potem ga je ambasador obvestil, da francoska vlada začne od 17. ure naprej izvrševati svoje obveznosti iz zavezništva s Poljsko.

„Lepo!" je odgovoril Ribbentrop. „Francija bo agresor."

„Zgodovina bo presodila," je zaključil naš ambasador.

Bili smo v vojni.

Konec

„E — e — prijatelj, če se premisli drugače, potem ti čestitam, sreča tvoja! Če se pa ne premisli, potem pa imaš, česar si želel. Si li zadovoljen z menoj?"

Meden v istini vendar ni bil zadovoljen. Ko je sedel malo pozneje zopet v svojem vozu, dozdevalo se mu je, da ga tišči nekaj tam, kjer je mislil, da mu bije srce, tam med srcem in želodcem, in prav slabe volje je zaklical svojemu hlapcu: „Vozi, vozi in udari to vražjo kobilo!"

Istega popoldne je prišel doktor Hrast na Drenovo in naključje je hotelo, da sta se bila odpeljala Bole in soproga njegova v Zalog na pohod; vzela sta tudi starejšo hčerko s seboj in doma je ostala guvernanta in mlajša hči Boletova, katera je pa najrajši igrala se pri deklah na polju poleg grajskega vrta.

Elza je bila ostala na vrtu in tam jo je našel doktor.

Sedela je pod košato platano; pričeto pletenje je ležalo pred njo na mizi in poleg pletenja na pol odprta knjiga. Deklica pa je zamišljena zrla predse v tla. Doktorja ni zapazila, da ni stal tik nje ter je ni običajno pozdravil.

Prestrašila se ga je skoro, a ponudila mu je takoj nalahko smehljaje se bližnji sedež.

„Nesrečno ste zadeli, gospod doktor! Nikogar ni doma in tudi nadejati se ni, da bi se gospoda kmalu vrnila."

„Tem bolje, gospodična," deje Hrast skoro afektirano; „tem dalje bom smel uživati samo vašo navzočnost, seveda, če me boste vrednega spoznali."

„Neizrečeno ste ljubeznivi," zavrne guvernanta z ironičnim posmehom.

On se ni zmenil za to, nego segel je po knjigi, ki je ležala na pol odprta na mizi.

„Ah," dejal je z zategnjenim glasom in skoro zaničljivo, „kako vam je možno brati te povesti?"

„Zakaj?"

On ni odgovoril takoj; videti je bilo, da jo hoče nekako nadzirati ter da išče izrazov in besedi, da pretira svojo sodbo.

„Zakaj?" ponavljal je za njo. „Zato, ker so tako bedasto izmišljene, tako nenaravno koncipirane, sestavljene, izvedene — za božjo voljo, povedati vam skoro ne morem — a to je sigurno, da čez deset, dvajset let teh Marlittinih povesti nihče več ne bo čital."

„Vi govorite kakor najhujši sovražnik te pisateljice."

„Ne, ne, brez šale, gospodična, tako mora vsak soditi! Le pomislite junake in junakinje v teh romanih. Junakinje so vse rdečelase, junaki pa merijo povprečno po dva metra od nog do glave. Če pa tega ni, potem so pa sigurno hromi. Vse spletke se rešujejo po skrivnih vhodih, skritih predalih v starih predalnikih ali pa s pomočjo podzemeljskih votlin. In ta dialog! Pomislite vendar, kje na vsem svetu govore ljudje tako pretirano bombastično kakor tu v teh povestih? In kako tendenciozno je vse!"

Guvernanta je bila vzela pletenje v roke ter je mirno poslušala.

„Vi ste hud realist," rekla je malomarno, ko je oni umolknil.

„Kaj še!" oporeka doktor, „pa na življenje se je vendar treba ozirati."

Molčala sta nekoliko trenutkov.

„Povejte mi," pričel je Hrast vnovič, „vam li ugajajo tisti prisiljeni ljubezenski prizori, v katerih se redno topi ponos, ošabnost ali sovraštvo — kakor svinec v žerjavici?"

„Haha, izvrstni ste danes."

„Zakaj mi ne odgovorite?"

„Ker morda tudi tako sodim. Saj veste — ljubezen v v knjigah, v romanih ali pa v življenju — ni povsem enaka."

Doktor jo je začudeno pogledal; vedel ni, kam meri Elza, toda polastil se ga je čut, da mu nekaj preti. Vstal je ter s svojo paličico odbijal peresa z bližnjega jasminovega grma.

„Vi ne veste, kaj je ljubezen!" dejal je hrabro, toda ozrl se ni v guvernanto.

„In vi, gospod doktor?" vprašala je s svojim melodioznim glasom.

Hrastu je zadonel ta glas tako zapeljivo na uho, da se je obrnil zopet k deklici; pa ona ni dvignila očesa s svojega pletenja.

„Jaz, jaz — o, jaz vem, kaj je to!" dejal je on ter udaril zopet s palico po jasminu.

„Pa pozabite morda tudi lahko?" vpraša ona, a ne da bi se ozrla vanj.

Zaničljiv posmeh mu je šinil čez lice.

„Mi li nameravate očitati . . .?"

Temna rdečica ji je zalila lice, ko je vstala s svojega sedeža ter uprla se z roko ob mizo.

„Hvala vam, doktor," dejala je in v očeh se ji je nekaj posvetilo kakor prikrivana zlobnost, ki nehote sili na dan, „hvala vam, da se mi kažete v pravi podobi, hvala vaši odkritosrčnosti! Pa da ne boste mislili, da sva si drug drugemu kaj na dolgu, povedati vam moram, da nisem zastonj odlašala svojega odgovora; saj veste katerega. Mislila sem, da se sčasoma privadim — kajti o ljubezni, doktor, o ljubezni — haha, o tej pač ni bilo sledu haha!"

Žaljeno samoljubje — to časih huje skeli nego vsaka druga bolečina; Hrast pa je bil silno samoljuben. Bled ko pobeljena stena je stal pred Elzo in divji, jezen odgovor mu je bil na jeziku. A premagal se je.

„Zdaj je menda vrsta na meni, da se vam zahvalim na vaši odkritosrčnosti," dejal je s posiljenim zasmehom.

(Nadaljevanje sledi)

za oddih in razvedrilo

CALDOR STEFANSON

MANI

Kakor hitro smo ga zagledali na cesti, že smo se nehali igrati. Molčanje se je nenadoma sprevrglo v smeh in vpitje. Pričeli smo plesati okrog njega kot temnopolti domačini okrog svojega ognja.

— Potepuh!

— Potepuh!

— Daj, ujami nas! — so vpili najmlajši med nami, ki so videli v njem podobo iz pravljice.

— Od kod prihajaš? — ga je vprašal Oli s hudobnim izrazom v obrazu.

Ni odgovarjal, šel je dalje, obkoljen z zoprnimi otroki.

— Da nisi gluh?! — ga je naivno vprašal Ali.

— Ne, — je odgovoril na kratko.

Joni je šel za prišlecem preprosto kot človek, ki peha pred seboj velik kamen, ki mu je potreben za zid, in razmišljal, kako bi ga najlaže dvignil.

— On nima glave, — je opazil nenadoma.

Za trenutek je nastala tišina, a nato je eksplodiral vrisk vznemirjenja, ki ga je izzvala Jonijeva šala.

*

Vsi smo odšli s človekom brez glave, ki je svoja široka ramena nosil tako, da se mu pod zapetim ovratnikom plašča glava skoro ni videla. Vrat je imel sklonjen in morda je zato napravljal vtis, kot da mu je glava zrasla naravnost iz prsnega koša. Njegove roke, stisnjene pesti, ki jih je tiščal v hlačnih žepih, so bile napete na trebuhu kot dve vedri.

Uporno je molčal in zato smo ga kmalu nehali zasipati z žalitvami. Šli smo za njim in s tem vzbujali pozornost mimoidočih.

— Pustite ga pri miru! — je vzkliknil eden izmed ljudi. — To je Mani.

To ime je ponovno vzdramilo našo že ugaslo domišljavost.

— Si slišal? Ne kičejo te nebeška mana, ampak samo gospod Mani!

Ni odgovoril in se hitro izgubil za vrati neke hiše, a mi smo tekli za nečim drugim.

Mani je ostal v naši vasi in pozneje smo zvedeli zgodovino njegovega življenja. V njej ni bilo nič nenavadnega in če smo iskreni, nismo mnogo zvedeli o njem. Nismo bili celo sposobni zvedeti, od kod je prišel. Nesrečen človek. To je bilo vse, kar smo zvedeli: propadel je zaradi alkohola. Bil je pesnik, ki je mnogo obetal, a se je zgodaj predal pijači kot mnogi drugi islandski pesniki.

Kot je bilo videti, mu je bilo vseeno, kaj so ljudje mislili o njem. Nikdar ni govoril o preteklosti, še manj o tem, da je bila drugačna kot sedanjost. Živel je osamljeno, niti se ni trudil, da bi s kom govoril, komaj je odgovarjal na zastavljena vprašanja. Jezik mu je bil težak in negotov, tako malo ga je uporabljal. Često je cele ure stal nepremično, s sklonjeno glavo, zagledan v svoja lastna stopala.

— Verze dela! — smo govorili takrat. V tem ni bilo nobene ironije, ampak spoštovanje, saj se je Mani po našem mnenju vedel prav tako, kot to pristaja pravemu pesniku. Ko smo zvedeli o njegovi preteklosti in spoznali, da se ne odziva na naše predrznosti, smo spremenili svoj odnos do njega.

Mani je živel v neki zapuščeni hišici na morski obali. V tej hišici so od časa do časa prodajali in kupovali ribe. Pobiral je suhljad, ki jo je prinašala voda, in kuril ogenj ter si kuhal jedi iz ribjih glav, iz ribjih odpadkov, ki so jih zavrgli ribiči med čiščenjem. Nihče ni skrbel zanj, nikogar ni zanimalo, ali je živ ali mrtev, nihče mu ni bil sovražnik. Otroci smo često postajali pred njegovo hišico, da bi videli, s čim se ukvarja Mani, a nam to ni nikdar uspelo, saj je vedno dobro zadelal vsako luknjico na vratih.

Nekoč smo nabrali drv in šibja in to odnesli Maniju. Vse smo sicer pridobili na nepošten način, a zaradi tega nismo čutili, da bi nas grizla vest. Bili smo zelo radovedni in polni upanja. Toda ne! Stal je pred vrati in pazljivo opazoval prste svojih nog, ki so mu moleli iz raztrgane obutve.

Nas ni niti pogledal. Ni rekel besede, ko smo mu izročili svoje darilo. Deloma zaradi spoštovanja, ki ga je zbujal v nas s svojim vedenjem, deloma zaradi jeze in razočaranja, svojega bremena nismo zanesli v hišico. Pustili smo vse ob hiši in se oddaljili.

O Maniju smo govorili vse leto. Zbirali smo drobne dogodke, o katerih smo slišali, drobce o njegovem življenju in jih bogatili s svojo fantazijo. Sedaj smo ga smatrali za junaka in mučenca, do katerega smo imeli pravico, da smo mu pokrovitelji. V posebnem zvezku smo zbirali odlomke njegovih pesmi. Na srečo ni noben kritik pogledal v ta naš zvezek, sicer bi kaj lahko prepoznal avtorje.

Zamisel, da bi Maniju prinašali hrano, je bila Olijeva. Matere so nam dajale po nekaj rogljičev in Noni je prinašal steklenico z mlekom. Sklenili smo, da svojih darov ne bomo izročali Maniju osebno, ker bi to bilo podobno miloščini. Napravili smo paket. Nanj smo napisali „Gospodu Maniju — Hišica." Pustili smo ga na pragu in se skrili v bližini.

Dolgo smo morali čakati. Potrpežljivost nas je že zapustila, ko se je pojavil Mani. Obstal je med vrati ter dolgo in pazljivo ogledovali paket. Celo nasmehnil se je, prebral naslov, vzel naše darilo in odšel v hišico.

— Morali bi označiti odpošiljatelja! — je rekel Joni. Nihče ni soglašal, saj bi to pomenilo pomanjkanje obzirnosti.

Naslednjega dne je Mani jasno in zelo odločno pokazal, da ne potrebuje miloščine. Odšel je v slaščičarno in kupil za celih dvajset orov biskvita.

Vse leto se ni z Manijem zgodilo nič posebnega. Bil je videti obdan z mirom in grobno tišino. Ko smo ga pogosto opazovali, kako stoji nepremičen, zafopljen v misli, ki jih je poznal le sam, se nam je zdelo, da je pravzaprav že od zdavnaj med nami. Na jesen smo zvedeli, da starejši pripravljajo nekaj proti njemu. „Pozimi bo zmrznil v hišici. Bolje je, da se pravočasno rešimo tega potepuha." — „Njegova občina je dolžna skrbeti zanj. Zakaj bi naj bil nam v breme?"

Takšne pogovore smo poslušali vse pogosteje in razumeli smo, da je naš Mani v nevarnosti. Ker smo ga odkrili mi, smo menili, da imamo do njega pravice in pokroviteljstvo. Pozanimali smo se, za kaj gre, in sklenili, da ne bomo dovolili, da bi se mu zgodilo kaj slabega.

Na naša vprašanja so odrasli odgovarjali, da ga je treba odpeljati v občino, kjer se je rodil. Ni nam še uspelo, da bi izdelali kakršen koli načrt za Manijevo obrambo, ko smo nekega dne nepričakovano zagledali, da je v hišico vstopil občinski predsednik s policajem in za njima še nekaj krepkih kmetov. Mani se je molče branil.

Stopali smo za njim prav tako molčeči in nemočni, kot je bil on sam. Gledali smo, kako je naš varovanec trpel nasilje.

Mani je na obali zagledal motorni čoln. Iztrgal se je, se ovobodil svojih preganjalcev, zbral vse sile in hotel pobegniti.

— Ne, ne!

Ujeli so ga in ga strpali v čoln, ki je čakal na obali. Mani ni rekel besede.

Spogledali smo se. Ne vem, kdo je pričel prvi, a vsi smo zapeli.

Zbrani na obali smo kljub začudenju in glasnemu kreganju starejših vaščanov in staršev zapeli, kolikor so zmogla naša grla: Marseljezo.

Motorni čoln se je oddaljil od obale. Mani je sedel kakor navadno, s sklonjeno glavo, nam pa se je zdelo, da se posmehuje, medtem ko posluša našo pesem.

To je bil naš prvi upor proti nasilju in krivici.

Izberite za otroke - šolarje

- Anton Slodnjak: **ZGODOVINA SLOVENSKEGA SLOVSTVA,** dve knjigi skupaj 592 str. slik. priloge, pl. 160.—
- Stanko Janež: **VSEBINE SLOVENSKIH LITERARNIH DEL,** 308 str. ppl. 50.—
- Janez Gradišnik: **SLOVENŠČINA ZA SLOVENCE,** zbirka člankov o slovenskem knjižnem jeziku, 564 str, pl. 76.—
- Bajec-Kolarič-Rupel: **SLOVENSKA SLOVNICA,** 352 str. br. 35.—
- Dr. Anton Breznik: **ŽIVLJENJE BESED,** članki o sodobnem knjižnem jeziku, 360 str. pl. 75.—
- I. in C. Kopčavar: **JEZIKOVNA VADNICA,** temeljna poglavja iz slovnice in pravopisa, 140 str. br. 25.—
- **JEZIKOVNI POGOVORI,** izbor člankov o lepi slovenščini, dve knjigi skupaj 552 str. br. 61.—

Posamezne knjige lahko naročite po pošti. Plačilo možno tudi v obrokih.

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA" CELOVEC, WULFENGASSE

Felix Dereck

Soodgovornost

Kot navadno sem po kosilu vzel v roke časnik in pozorno prebral naslov, natisnjen z debelimi črkami: „Velik požar v veleblagovnici. Škode za več milijonov zlotov."

To ni bila nikakršna senzacionalna novica, vendar se je članek končal z nevsakdanjim novinarskim vprašanjem: „Ali je v tem primeru kriva slaba elektr. napeljava?" je tehtal pisec. „Če ne bi bili stanovalci bližnjih hiš tako ravnodušni, da so prepozno poklicali gasilsko četo, bi bila škoda mnogo manjša. Brez dvoma: krivci so med nami."

Članek sem še enkrat prebral in nenadoma sem se čutil krivega. Stanujem v tej ulici, lahko bi bili tistega dne ostal doma, ne pa da sem silil v gledališče — in končno bi bil lahko pozoren na veleblagovnico.

Odložil sem časnik in odšel z doma. Na mesto se je spustila izdajalska tema. V zaprtih trgovinah in uradih, kamor sem lahko stopil, sem pregledal električno napeljavo.

Sprehajal sem se po ulicah in skrbno pazil, da bi kje ne izbruhnil požar. Po polnoči sem se povzpel na streho, od koder sem imel popoln razgled po spečem mestu. Šele nekaj trenutkov pred svitom sem odšel spat in prav takrat se je vnela neka drvarnica.

Ta neprijetni dogodek me je samo utrudil v prepričanju o moji krivdi. Če bi bil buden do konca, bi se drvarnica gotovo ne bila vnela. Ali je potrebno posebej poudariti, da od tega trenutka nisem več zatisnil očesa? Kot nalašč požarov ni bilo nikjer.

Kmalu zatem me je zadela nova nesreča. Poslovodja bližnje trgovine je poneveril večjo vsoto denarja, in zato so ga zaprli.

„Za to so krivi tudi kupci, ki so umazanemu trgovcu gledali skozi prste," sem prebral v jutranjiku.

Slaba vest mi ni dala miru. Pri nepričakovanih srečanjih z miličniki sem nehote zardeval, ulice pa sem prečkal z visoko zavihanim ovratnikom.

Ko sem še nekajkrat bral o različnih utajah in poneverbah, sem zgubil še preostanek miru. Tako ni bilo mogoče več naprej.

Nekega dne sem z vzdihom olajšanja prestopil prag jav. tožilstva, kjer so me napotili k odgovornemu tovarišu. Naštel sem mu vse požare in poneverbe, za katere sem se čutil krivega.

Na srečo nisem naletel na birokrata. Sodnik me je pozorno poslušal in se nato poglobil v branje kazenskega zakonika. „Sedite, prosim," je dejal z glasom, ki je izražal razumevanje za moj problem. „Potrudili se bomo in skušali za vas kaj storiti."

Smeh stoletij

Nekdanji francoski zunanji minister Pineau je neko zimo potoval z vlakom kot zasebnik v alpskem delu Francije. Zaradi hudih zametov se je vlak na majhni postaji ustavil in potniki so morali prestopiti na avtobus, da bi nadaljevali potovanje.

Ko je Pineau stal na postaji, pristopi k njemu skromna gospa s težkim kovčkom in ga prosi, naj ji pomaga odnesti kovček do avtobusa. Najbrž je mislila, da je Pineau kak železniški uslužbenec. Minister vzame brez besed kovček in ga s težavo prinese do avtobusa. Tam mu gospa ponudi napitnino, toda predstavnik vlade to odkloni.

„Le vzemite," pravi dobrohotno gospa, „saj vemo, da ste železniški uslužbenci slabo plačani. Naši ministri pač nimajo srca za malega človeka."

„Oprostite, gospa," odgovori Pineau, „za plače železničarjev pa jaz nisem odgovoren, ker sem samo zunanji minister."

*

Ko je bil pisatelj Anatole France izvoljen v Akademijo, ga je princesa Mathilde povabila na slavnostno večerjo. Toda povabljenec ni dosti mislil na to, pozabil je in se domislil svečanosti šele zadnji trenutek. Zato je prišel k princesi celo uro prepozno. Ko se je skušal opravičiti, je bila gostiteljica zelo milostljiva.

Vaša netočnost me celo veseli," je dejala. „Niste namreč prišli eno uro prepozno, ampak cel teden prezgodaj."

Povabljen je bil za naslednji torek.

PETER ALTENBERG

Miš

Vselil sem se v mirno sobico v petem nadstropju dobrega, starega mestnega hotela, in sicer z dvema paroma nogavic in z dvema velikanskima steklenicama slivovke, za vsak primer.

„Prosim," je vprašal sobni natakar, „ali naj pošljem po prtljago?"

„Je nimam," sem preprosto odgovoril.

Potem je vprašal: „Želite električno razsvetljavo?"

„Seveda."

„Stane petdeset vinarjev vsako noč. Lahko pa imate tudi svečo," je rekel, upoštevajte dane okoliščine.

„Ne, hočem električno luč."

Opolnoči sem zaslišal šum na raztrganih in razpraskanih papir. tapetah. Potem je prišla miška, splezala na mojo umivalno mizico in stopila v umivalnik, sploh je počenjala razne ljubke akrobacije, potem se je spet povrnila na tla, ker ji porcelan ni bil pogodu, sploh ni imela kakšnih čvrstih, širokopoteznih načrtov, in naposled ji je bila, v danih okoliščinah, tema pod omaro še bolj všeč.

Zjutraj sem rekel sobarici: „Vi, ponoči je bila miška v moji sobi. Lepa reč!"

„Pri nas sploh ni miši, ta je pa dobra! Odkod naj bi k nam prišla miš? Tako nas pa res ne boste obrekovali!"

Zatorej sem povedal sobnemu natakarju.

„Vaša sobarica je predrzno bitje. Ponoči je bila miš v sobi."

„Pri nas nimamo miši. Odkod pa naj bi bila prišla miš k nam? Tako nas pa res ne boste obrekovali!"

Ko sem stopil v hotelsko vežo, so me opazili gospod portir, gospod hišni hlapec, obe gospodični sobarici in gospod poslovodja, kakor pač opazujemo človeka, ki se je priselil z dvema paroma nogavic, z dvema steklenicama slivovke in že vidi miši, ki jih tu sploh ni.

Tudi je ležala moja knjiga „Kaj mi prinese dan" odprta na moji mizi in nekoč sem presenetil sobarico, ko jo je prebirala.

Spričo takih usodnih okoliščin je bila moja verodostojnost glede miši močno omajana. Hkrati pa me je vendarle obdal nekakšen nimb in se sploh niso več menili zame, prenašali so celo moje majhne slabosti, zatisnili so oko, bili so z menoj sila prijazni kakor z bolnikom ali s kom drugim, s katerim moraš biti obziren.

Miš pa je prihajala sleherno noč, praskala po papirnati oblogi, rada je splezala na umivalnik.

Nekega večera sem kupil mišnico s slanino vred, šel sem s to napravo izzivalno mimo vratarja, hišnega hlapca, poslovodje, sobnega natakarja in vseh treh sobaric in sem v sobi nastavil mišnico. Drugo jutro je bila miš v nji.

Sem mislil, da bi povsem ravnodušno odnesel mišnico tja dol. Naj ta reč govori sama zase!

Toda na stopnicah sem se domislil, kako bo te ljudi grizlo, če jim dokažem, ko vendar ne bi smelo biti miši v hotelski sobi, kjer miši „sploh ni!" S tem bi tudi močno splahnel moj nimb človeka brez prtljage, z dvema paroma nogavic, z dvema steklenicama slivovke, s knjigo „Kaj mi prinese dan", človeka, ki ponoči že vidi miši, in jaz bi zdrsnil v nevšečno kategorijo sitnega in skrajno prostaškega gosta. Zavoljo teh pomislekov sem miš izpustil na kraju, ki je za to precej pripraven in sem svojo mišnico spet prazno nastavil na tleh svoje sobice.

Poslej so ravnali z menoj še ljubezniveje in obzirneje, nikakor me niso hoteli vznemirjati, popustljivi so bili z menoj kakor z bolnim otročičkom. Ko sem naposled odpotoval, sem pri vseh opazil prijazno sočustvovanje, čeprav sem kot prtljago vzel s seboj samo dva para nogavic in mišnico!

Avstrijski dogodki

● Večji obisk na šolah

Na Dunaju, na Nižjem Avstrijskem in na Gradiščanskem se je v ponedeljek začelo novo šolsko leto, v ostalih predelih Avstrije, torej tudi na Koroškem, pa se začne prihodnji ponedeljek. Po podatkih, ki jih je objavilo ministrstvo za pouk, bo število šolarjev in študentov letos za kakih 30.000 višje kot v zadnjem šolskem letu, ko so na avstrijskih šolah našteli skupno 1,273.505 učencev. Porast števila šolarjev se čuti tudi na visokih šolah, kjer pričakujejo letos okoli 56.000 študentov, medtem ko jih je bilo v zadnjem šolskem letu 52.471. Število šolarjev-začetnikov znaša letos v Avstriji okroglo 140.000, na splošno izobraževalnih višjih šolah se bo vpisalo okoli 18.000 novih dijakov, medtem ko se bo število šolarjev na poklicno-izobraževalnih šolah povečalo za 3000 na več kot 118.000 učencev.

● Dunaj gradi moderno bolnišnico

Nova splošna bolnišnica, ki jo gradijo na Dunaju, bo po dograditvi najmodernejši tovrstni kompleks na svetu. Obsegala bo dve po 14 nadstropij visoki zgradbi, od katerih bo vsaka imela 1000 bolniških postelj; v srednjem 6 nadstropij visokem traktu pa bo prostora za večino univerzitetnih klinik in laboratorijev. Zmogljivost nove kuhinje bo znašala 10.000 porcij za vsak obed. Poleg tega bo urejena tudi velika trinastropna garaža za 2350 avtomobilov. Celotni kompleks bo dograjen v treh letih ter bo potem nudil nov dom za 11.000 ljudi — bolnikov, zdravnikov, bolniških sester in študentov.

● Socialistični gradbeni program

Vodstvo SPÖ se je včeraj bavilo s posebnim programom za stanovanjsko gradnjo. S tem je socialistična stranka poleg svojega gospodarskega programa in socialnega programa pripravila jasne perspektive tudi na področju gradnje stanovanj. Z ukrepi, ki jih vsebuje socialistični program za stanovanjsko gradnjo, bi se letna zmogljivost do leta 1971 povečala na 60.000 stanovanjskih enot in bi potem vsako leto narasla za nadaljnjih 5000 enot, tako da bi potem v Avstriji vsako leto zgradili 100.000 novih stanovanj.

NOVICE IZ SLOVENIJE

● Pomurski sejem v Radgoni

V dneh od 13. do 21. septembra bodo v Radgoni spet priredili tradicionalni Pomurski sejem, ki pa bo letos prvič imel mednarodni značaj, kajti sodelovalo bo tudi večje število razstavljavcev iz Avstrije. Pristojne organizacije se trudijo, da bi bil letošnji sejem izrazita potrošniška in turistična prireditev. Dvajset razstavljavcev iz Avstrije bo zastopalo industrijo, trgovino, obrt, kmetijstvo in vrtnarstvo. Domača kmetijska gospodarstva iz Pomurja pa bodo pripravila poleg pokušnje vin tudi zanimivo sadjarsko in vinogradniško razstavo.

● Dober izvoz „Iskre"

Združeno podjetje „Iskra" v Kranju, ki sodi med največje industrijske obrate ne le v Sloveniji, marveč sploh v Jugoslaviji, si zelo uspešno osvaja tudi svetovno tržišče. Lani je doseglo podjetje za 11,5 milijona dolarjev izvoza; 70 odstotkov so od tega prodali na konvertibilnem tržišču. Letos pa dosedanji razvoj kaže, da bo zabeležen še večji uspeh. Računajo namreč, da bo izvoz „Iskre" dosegel vrednost 13,5 milijona dolarjev, delež izvoza na konvertibilno tržišče pa se bo povečal na 75 odstotkov.

● Kovaški muzej v Kropi

Na nekdanjo močno razvito in daleč po svetu znano železarsko obrt v Kropi spominja danes le še tamkajšnji kovaški muzej, ki je deležen velikega zanimanja med domačimi in tudi tujimi turisti. Letos so že v prvi polovici leta našteli v muzeju 4278 domačih obiskovalcev iz raznih predelov Jugoslavije ter 2344 obiskovalcev iz inozemstva. Med tujimi obiskovalci je bilo največ Nizozemcev, Nemcev, Italijanov, Avstrijcev in Angležev. Povsem novi obiskovalci kroparskega muzeja pa so Izraelci, Sirijci, Španci in Finci.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 6. 9.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 14.00 Zeleni gozd je lovčev raj.

Nedelja, 7. 9.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 8. 9.: 14.15 Informacije — Žena, družina, dom — 18.00 Za našo knjižno polico.

Torek, 9. 9.: 14.15 Informacije — Koroška kronika — Popevke — Športni mozaik.

Sreda, 10. 9.: 14.15 Informacije — Za gospodarstvo — Poper in sol.

Četrtek, 11. 9.: 14.15 Informacije — Vesti za kmetijstvo — Slovenski solisti — Kulturna panorama.

Petek, 12. 9.: 14.15 Informacije — Venček narodnih

Ob 40-letnici

USTANOVITVE NAŠEGA PODJETJA

Vam nudimo vse za dom, gospodinjstvo in gospodarstvo

Parni kotli	za	50	75	100	125	litrov
	cena	990.—	1250.—	1450.—	1650.—	šilingov

Kotli za žganje pijač, garnitura od 2.900.— šil. naprej.

Motorne verižne žage, tudi priložnostni nakupi.

Električni motorji, krožne žage, drobilniki za žito, orala, brane, stroji za pobiranje krompirja, orodja za spravljanje sena, nakladalniki, trosilci za gnoj, mešalniki za beton, samokolnice, naprave za molžo krav, napajalniki, rezalnice za silo, hlevske naprave, rezalniki za peso, stiskalnice in drobilci za sadje itd.

Zdaj Vam nudimo visoke zimske popuste!

Kolesa, mopedi, šivalni stroji, štedilniki, peči, radioaparati, televizorji po izredno ugodnih cenah.

Električna orodja, kot štedilniki, pralni stroji, hladilniki, hladilne skrinje, sesalniki za prah. Brezobrestno do 36 mesečnih obrokov!

Veliko izbiro rabljenih strojev po ugodnih cenah Vam nudi in dostavi na dom

STROKOVNO PODJETJE

JOHAN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ - TIHOJA, p. DOBRLA VAS / EBERNDORF

Oglejte si našo zalogo ob ROZALSKEM ŽEGNANJU!

RADIO PROGRAM

1. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.15, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 6.00 Pozdrav — 6.40 Jutranja opažanja — 6.45 Vesele melodije — 7.10 Včeraj zvečer v svetu — 7.20 Jutranja telovadba — 8.45 Dobrodošli z novicami — 9.00 Za prijatelje glasbe — 10.05 Magazin ob desetih — 11.00 Roman v nadaljev. — 11.15 Opoldanski koncert — 13.00 Operni koncert — 13.45 Gospodarska poročila — 14.00 Slavni orkestri, slavni dirigenti — 15.00 Več uka, več znanja — 15.45 Koncertna ura — 16.30 Majhne dragocenosti — 17.10 Kulturna poročila — 17.30 Mladinska redakcija — 18.00 Večerni koncert — 18.55 Danes zvečer boste videli in slišali.

Sobota, 6. 9.: 6.05 Odkrito povedano — 6.12 Vesele melodije — 9.00 Smeh sodi k oliki — 13.00 Srečanje z Avstrijo — 13.30 Tehnični razgled — 13.45 Iz opernega sveta — 14.30 Literarna delavnica — 15.00 Orkestrski koncert — 16.05 Komorna glasba — 16.30 V žarišču — 17.10 Ex libris — 18.00 Domovina Avstrija — 20.00 Portret — 21.00 Karintijsko poletje — 22.10 „Nočni čuvaj", kabaret — 22.45 Tradicija in revolucija — 23.10 Mala nočna glasba.

Nedelja, 7. 9.: 6.05 Vesele melodije — 8.05 Teden dni svetovnih dogodkov — 9.10 Satirična oddaja — 11.00 Iz gledališča — 11.15 Festival v Helsinkih — 13.30 Stališče — 13.45 Operni koncert — 16.30 Stekališča evropskih rek — 17.05 Obzornik znanosti — 18.00 Veselo petje — 19.10 Mojstri tričetrtinskega takta — 20.00 Orkestrski koncert — 22.50 Moderna pesem.

Ponedeljek, 8. 9.: 6.05 Odkrito povedano — 6.11 Vesele melodije — 13.45 Avstrijska pripovedka — 15.00 Osnove astronomije — 15.30 Visokošolski študij, toda kaj in kako? — 17.10 Mednarodna radijska univerza — 17.30 Mladinska redakcija — 19.30 Raziskovalne naloge — 20.00 Evropski koncert — 21.30 Čas, v katerem živimo — 22.10 Znanje časa.

Torek, 9. 9.: 6.05 Preden odidete — 6.12 Vesele melodije — 15.00 Po 50 letih — 17.10 Raziskovalci v gosteh — 19.30 Pogled v glasbene revije — 19.45 Pesmi in balade — 20.00 Spectrum Austriae — 21.00 Prizor — 22.10 Filozofska antropologija — 23.20 Studio nove glasbe.

Sreda, 10. 9.: 6.05 Agrarna politika — 6.10 Vesele melodije — 15.00 Osnove astronomije — 15.30 Visokošolski študij, toda kaj in kako? — 17.10 Razvojna psihologija — 17.30 Mladinska redakcija — 20.00 „Vdova Grapin", opereta — 20.50 Glasba iz baletov — 23.10 Sodobna glasba.

REGIONALNI PROGRAM

Poročila: 5.00, 5.50, 6.30, 7.45, 10.00, 12.45, 17.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 5.00 Pozdrav — 5.40 Jutranja opažanja — 5.45 Kmetijska oddaja — 6.05 Jutranja telovadba — 8.05 Zveneč jutranji pozdrav — 9.00 Šolska oddaja — 11.30 Kmetijska oddaja — 11.45 Za avtomobiliste — 12.00 Opoldanski zvonovi — 13.05 Objave — 14.00 Za ženo — 14.15 Slovenska oddaja — 15.30 Otroška ura — 16.00 Koncert po željah — 18.15 Odmev časa — 18.45 Šport — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda.

Sobota, 6. 9.: 5.05 Pihalna godba — 7.55 Naš hišni vrt — 8.20 Obzornik za ženo — 11.00 Naša lepa domovina — 14.20 Zborovsko petje — 15.30 Koncert želja — 18.00 Za delovno ženo — 18.40 Koroški profili — 19.40 Melodija in ritem — 20.10 Pesna glasba.

Nedelja, 7. 9.: 7.35 Jutranji koncert — 8.05 Kmetijska oddaja — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Nedeljski zabavni koncert — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12,03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Koncert želja — 16.00 Otroška ura — 16.30 To je moj Dunaj — 17.05 Novi val — 18.00 Majhen večerni koncert — 18.30 Koroški portret — 18.45 Pridite in zapojte — 19.30 Govori deželni glavar Sima — 19.40 Deželni razgled — 20.10 „Dunajska kri", opereta.

Ponedeljek, 8. 9.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.30 Ljudska glasba sveta: Albanija — 11.00 Godci zaigrajte — 13.55 Davčno pravo — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 16.00 Venček melodij — 19.15 Iz zgodovine koroškega turizma — 20.10 „Podnajemnik", radijska igra — 21.00 „Igra pred slepimi zrcali", radijska igra — 21.30 Ljudska glasba sosedov: Italija.

Torek, 9. 9.: 5.05 Pihalna godba — 5.33 Ljudske viže — 9.30 Glasbeno dopoldansko pismo — 11.00 Veselo petje — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Avstrijci o Avstriji — 18.00 Koroško visokošolsko pospeševanje — 19.15 Slišiš pesmico — 20.10 Orkestrski koncert — 21.30 Robert Stolz dirigira.

Sreda, 10. 9.: 5.05 Ljudske viže — 9.30 Operetni koncert — 11.00 Dunajska glasba — 15.00 Vprašanja pomeščanjenja — 15.15 Koroški avtorji — 15.30 Srečanje — 17.10 Mednarodni kopališki koncert — 18.00 Kulturna prizma — 19.15 Obisk pri koroških pihalnih godbah — 20.10 Varčevanje v nogavici — 21.00 Za prijatelja planin.

Četrtek, 11. 9.: 5.05 Ljudske viže — 9.30 Lahka glasba — 11.00 Ljudska glasba — 15.00 Ura pesmi — 17.10 V dunajski koncertni kavarni — 18.00 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Štajersko glasbeno srečanje — 21.00 Diletto musicale.

Petek, 12. 9.: 5.05 Veselo zaigrano — 9.30 Na poti po Koroški — 11.00 Ljudska glasba — 14.00 In ljudje so tako prijetni — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Glasba za konec tedna — 18.00 Koroška avto- in motorevija — 19.15 Veselo zaigrano — 20.10 Lovska ura — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.25 Pogled k sosedu.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.30, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 5.30 Svetujemo vam — 6.00 Napotki za turiste — 6.50 Danes za vas — 7.00 Telesna vzgoja — 8.00 Pregled sporeda — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.00 Prireditve dneva in pregled sporeda — 13.10 Obvestila — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Komentarji — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Lahko noč, otroci — 19.10 Obvestila — 19.15 Glasbene razglednice — 22.00 Pregled sporeda za naslednji dan — 23.05 Literarni nokturno.

Sobota, 6. 9.: 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Počitniško popotovanje — 9.20 Čez travnike zelene — 9.50 Naš avtostop — 12.10 Slovenski umetniki iz Trsta — 12.40 Z domačimi ansambli in pevci — 14.05 Glasbena pravljica — 14.25 Melodije iz Pariza, Madrida in Dunaja — 15.40 Poje tenorist Rudolf Francl — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Zbor iz Brunnsuma v Holandiji — 18.15 „Top-pops 11" — 18.50 S knjižnega trga — 19.15 Ansambel Maksa Kumra — 20.00 Sobotni večer — 20.30 Zabavna radijska igra — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 7. 9.: 4.30 Dobro jutro — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Pristaniški koncert Piran-Köln — 10.05 Še pomnite, tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.50 Voščila — 13.15 Zabavna glasba — 13.30 Novi ansambli domačih viž — 13.40 Nedeljska reportaža — 14.05 Vrtiljak zabavnih melodij — 15.05 Popoldne ob zabavni glasbi — 15.30 Humoreska tedna — 16.05 Po domače — 17.05 Nedeljsko športno popoldne — 19.15 Jugotonove glasbene razglednice — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 22.10 Zaplešite z nami — 23.15 Godala v noči.

Ponedeljek, 8. 9.: 8.08 Glasbnea matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.45 Iz mladinskega glasbenega arhiva — 12.10 Iz zakladnice zgodnjega klasicizma — 12.40 Koncert pihalnih orkestrov — 14.05 Lepe melodije — 14.35 Voščila — 15.40 Zbor „Jakob Gallus" iz Trsta — 17.05 Iz opere „Lucia Lammermoor" — 18.35 Lahka glasba — 19.15 Ansambel Mihe Dovžana — 20.00 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 21.35 Pisan drobiž — 22.15 Za ljubitelje jazza — 23.15 Z velikimi orkestri zabavne glasbe.

Torek, 9. 9.: 8.08 Operna matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Morda vam bo všeč — 12.40 Slovenske narodne pesmi — 14.05 Skladbe za mladino — 14.20 Popoldanski koncert lahke glasbe — 15.40 Iz cvetnika stare glasbe — 17.05 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 18.15 V torek nasvidenje — 19.15 Trio Vitala Ahačiča — 20.00 Radijska igra — 20.46 Parada popevk — 22.15 Jugoslovanska glasba — 23.15 Plesni orkestri in ansambli jugoslovanskih radijskih postaj.

Sreda, 10. 9.: 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Zabavna glasba — 9.45 Počitniški pozdravi — 12.10 Iz opere „Hlapec Jernej" — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Koncert za oddih — 14.35 Voščila — 17.05 Mladina sebi in vam — 18.15 Iz solistične glasbe — 18.45 Kulturni globus — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Koncert opernih melodij — 21.00 Mozaik zabavnih melodij — 22.15 S festivalov jazza — 23.15 Godala v ritmu.

Četrtek, 11. 9.: 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Resna glasba — 12.10 Komorni orkester radia Zagreb — 12.40 Dalmatinske narodne pesmi — 14.05 Mladina poje — 14.20 Operetne melodije — 15.40 Iz opere „Majska noč" — 17.05 Simfonični koncert — 18.15 Turizem in glasba — 19.15 Poje Jožica Svete — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Od Ibsena do Ionesca — 22.15 Iz simfoničnega opusa Zvonimira Cigliča — 23.05 Nitsche: Tako je govoril Zaratustra — 23.15 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe.

Petek, 12. 9.: 8.08 Operna matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Morda vam bo všeč — 12.10 Majstri na kitaro — 12.40 Čez polja in potoke — 14.05 Lahka glasba — 14.35 Voščila — 15.20 Napotki za turiste — 17.05 Človek in zdravje — 17.15 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Zvočni razgledi po zabavni glasbi — 18.50 Na mednarodnih križpotjih — 19.15 Ansambel Borisa Kovačiča — 20.00 Koncert zbora „Kolo" iz Šibenika — 20.30 Dobimo se ob isti uri — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Plesna glasba — 23.15 Razpoloženjska glasba z velikimi orkestri.

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 6. 9.: 16.00 Za otroke — 16.20 Privlačnost ceste — 17.05 Beatclub — 17.35 Moda enkrat drugače — 18.00 Tedenski obzornik — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.30 Čas v sliki in tedenski komentar — 20.06 Šport — 20.15 „Podnevi in ponoči", prenos z gledališča — 22.25 Športni žurnal — 22.55 Čas v sliki — 23.05 „Ta mož je nevaren", kriminalni film.

Nedelja, 7. 9.: 8.55 Evropsko prvenstvo v veslanju — 14.20 Velika nagrada Italije — 15.45 Evropsko prvenstvo v veslanju — 16.30 Za otroke — 16.55 Kontakt — 17.10 Brez nagobčnika — 18.00 Iz moje knjižnice — 18.50 Oknar: Dunaj 1900 — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Šport — 20.15 Družbeno-kritična igra — 21.50 Srečanja na Kvaju — 22.40 Čas v sliki.

Ponedeljek, 8. 9.: 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Hollywood in njegove zvezde — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Lopovi proti lopovom — 21.05 Športna panorama — 22.05 Čas v sliki — 22.15 Evropsko prvenstvo v veslanju — 22.25 Posebej za vas: Liesbeth List.

Torek, 9. 9.: 18.00 Angleščina — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Iskalci zakladov — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Ljudje in pogodbe: Južna Tirolska 50 let po St. Germainu — 21.20 „Razburljiva mala ženska", groteska — 22.15 Čas v sliki — 22.25 Evropsko prvenstvo v veslanju.

Sreda, 10. 9.: 11.00 Moja melodija — 11.45 Športna panorama — 15.30 Pavliha in lenuh — 16.15 Mala risarska šola — 16.35 Mala športna abeceda — 16.55 Figaro — 17.00 Evropsko prvenstvo v veslanju — 18.00 Francoščina — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Ljubi stric Bill — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Obzorja — 21.00 Meščan kot plemič — 23.00 Čas v sliki.

Četrtek, 11. 9.: 17.00 Evropsko prvenstvo v veslanju — 18.00 Italijanščina — 18.25 Športni mozaik — 18.50 Policijsko poročilo — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Še enkrat z občutkom, film — 21.50 Jour fixe — 22.50 Čas v sliki.

Petek, 12. 9.: 11.00 Vitez omizja — 17.00 Evropsko prvenstvo v veslanju — 18.00 Znanost aktualno — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Jez — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.20 Nerešeni kriminalni primeri — 21.20 Časovno dogajanje — 22.20 Čas v sliki — 22.30 Apropo film — 23.15 Nerešeni kriminalni primeri.

TELEVIZIJA LJUBLJANA

Sobota, 6. 9.: 9.35 Šolska oddaja — 17.55 Po domače — 18.25 Disneyev svet — 19.15 Mahatma Gandhi — 20.00 Dnevnik — 20.35 Deklica in klovn, glasbena baletna oddaja — 21.35 Rezervirano za smeh — 21.50 Inšpektor Maigret — 22.40 Kažipot — 23.00 Poročila.

Nedelja, 7. 9.: 9.00 Madžarska oddaja — 9.30 Narodna glasba — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.50 Disneyev svet — 11.40 Kažipot — 14.20 Avtomobilske dirke — 16.30 Konjske dirke — 20.00 Dnevnik — 20.35 Ljubezen po starem, humoreska — 21.20 Videofon — 21.35 Športni pregled — 22.05 Dnevnik.

Ponedeljek, 8. 9.: 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Angleščina — 14.45 Šolska oddaja — 15.40 Angleščina — 18.35 Suzankin svet — 18.50 Zabavno-glasbena oddaja — 19.20 Poljudno-znanstveni film — 20.00 Dnevnik — 20.35 Gluhi mož na meji, drama — 22.00 Poročila.

Torek, 9. 9.: 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Ruščina — 14.45 Šolska oddaja — 15.35 Ruščina — 18.35 Risanka — 18.45 Po Sloveniji — 19.05 Po sledeh napredka — 19.20 Jazz festival v Ljubljani — 20.00 Dnevnik — 20.35 Dober dan, žalost, ameriški film — 22.05 Dosežki medicine — 23.00 Poročila — 23.00 Waterpolo Italija—Jugoslavija.

Sreda, 10. 9.: 9.35 Šolska oddaja — 17.45 Oddaja za otroke — 18.30 Velika pustolovščina — 19.00 Pisani trak — 19.15 Jaz portret — 19.45 Prospekt — 20.00 Dnevnik — 20.35 Tajni zakon, opera — 22.50 Poročila — 22.55 Waterpolo Nizozemska—Jugoslavija.

Četrtek, 11. 9.: 9.00 Otvoritev mednarodnega velesejma v Zagrebu — 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Nemščina — 14.45 Šolska oddaja — 15.40 Nemščina — 17.00 Waterpolo Jugoslavija—Vzhodna Nemčija — 18.15 Pionirski dnevnik — 18.45 Od zore do mraka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Lepa naša domovina — 21.05 Profili slovenske kulture na Tržaškem — 21.50 Smart, serijski film — 22.15 Poročila.

Petek, 12. 9.: 9.35 Šolska oddaja — 14.45 Šolska oddaja — 19.00 Po Sloveniji — 19.20 Svet na zaslonu — 20.00 Dnevnik — 20.35 Princ študent, ameriški film — 22.20 Poletni quiz — 23.50 Poročila.

Jubilejna prireditev Zagrebškega velesejma

V dneh od 11. do 20. septembra bo v Zagrebu letošnji jesenski mednarodni velesejem, na katerem bodo sodelovali razstavljalci — njih število bo znašalo okroglo 6500 — iz 50 držav sveta, ki bodo obiskovalcem predstavili kakih 250.000 vzorcev proizvodov oziroma blaga.

Letos obhaja Zagrebški velesejem jubilejno leto, namreč 60-letnico svojega obstoja. Za jubilejno sejemsko prireditev so razstavni prostor razširili za nadaljnjih 20.000 kvadratnih metrov. Nastali so tudi štirje novi paviljoni, in sicer so jih zgradili Avstrija, Zahodna Nemčija, slovensko podjetje Slovenijales in uprava Zagrebškega velesejma.

Pričakujejo, da bodo na letošnjem sejmu zabeležili rekordno število obiskovalcev. Prijavljenih je tudi več kot 100.000 gospodarstvenikov iz tujine.